

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Elnätbolagens anpassning till Nätnyttomodellen

– en studie av nätbolagen under granskning

Magister- och kandidatuppsats

Finansiell företagsstyrning

Författare: Persson Lucas

Törnqvist Johan

Handledare: Peter Svahn

Göteborg 2006-01-10

Förord

Vi vill rikta ett varmt tack till vår handledare Peter Svahn för handledning av uppsatsarbetet samt ek. dr. Björn Lantz för hjälp med inledande frågor om elmarknaden och nätnyttomodellen. Vi vill även tacka professor Jaap Daalder vid Chalmers Tekniska Högskola för hjälp med de mer tekniska frågorna kring elnäten.

Slutligen vill vi ge ett extra stort tack till Joakim Lindstöm, ekonom på Statens Energimyndighet. Joakim har varit mycket behjälplig med alla typer av frågor kring nätnyttomodellen och Energimyndighetens granskning.

Göteborg den 10 januari 2006

Lucas Persson

Johan Törnqvist

Magister/Kandidatuppsats - IFE

Titel: Elnätbolagens anpassning till Nätnyttomodellen – en studie av nätbolagen under granskning

Författare: Lucas Persson och Johan Törnqvist

Handledare: Peter Svahn

Datum: 2006-01-10

Ämnesord: NNM, nätnyttomodellen, debiteringsgrad, nätbolag

Sammanfattning

Elnätbolagen besitter i dagsläget ett legalt, naturligt monopol. För att hindra dem att ta ut oskäligen avgifter har Statens Energimyndighet infört en modell för att reglera dessa, nätnyttomodellen. År 2004 användes modellen för första gången för att granska 2003 års tariffer. Totalt 152 miljoner kronor har tagits ut i för höga avgifter och bolagen är ålagda att betala tillbaka sina kunder denna summa. Besluten har dock inte fallit i laga kraft utan är överklagade till länsrätten.

Bedömningen av 2004 års tariffer redovisades i oktober 2005. Energimyndigheten avser att vidare granska de bolag som redovisat en debiteringsgrad över 1,20 vilket innebär totalt 55 av de 181 redovisningsenheterna. Syftet med denna uppsats är att studera hur bolagen under granskning har anpassat sig till nätnyttomodellen. För detta ändamål gjordes en enkätstudie av de 55 granskade bolagen. Resultatet visar att bolagen har en avvaktande attityd till nätnyttomodellen och att de inte jobbar aktivt med att anpassa sig efter nätnyttomodellen. Konsekvensen av detta är att nätnyttomodellen inte fyller sitt syfte i dagsläget.

Innehåll

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Förstudie.....	2
1.3	Problemdiskussion	3
1.4	Problem.....	5
1.5	Syfte.....	6
1.6	Intressenter.....	6
2	Metod.....	7
2.1	Metodansats	7
2.2	Förstudie.....	7
2.3	Undersökningen	8
2.3.1	Datainsamling.....	8
2.3.2	Population.....	9
2.3.3	Enkäten	10
2.4	Analys.....	11
2.5	Uppsatsens trovärdighet.....	12
3	Referensram	14
3.1	Monopol	14
3.2	Reglering.....	15
3.3	Nätnyttomodellen.....	16
	Nätbolagets samlade inkomster.....	16
	Standardkostnader.....	16
	Faktura till överliggande nät.....	17
	Kvalitetsavdrag.....	17
4	Tidigare studier.....	18
4.1	Svenska nätpriser.....	18
4.2	Produktiviteten i svenska elbolag.....	18
4.3	Kan nätbolagen effektivisera?.....	19
4.4	Nätägarnas och deras kunders åsikter om el-frågor	20
4.5	Svenska nätbolags syn på nätnyttomodellen	20
5	Resultat/Empiri	23
5.1	Strukturfrågor.....	23
5.2	Attitydfrågor.....	27
5.3	Nätnyttomodellen och verksamheten	28
6	Analys	35
6.1	Inledande diskussion.....	35
6.2	Strukturella jämförelser.....	35
6.3	Attityd till nätnyttomodellen.....	37
6.4	Nätnyttomodellen och verksamheten	38
7	Slutsats	41
8	Referenser.....	43

Figurer

Figur 1 - Natural Monopoly (Filippini, 1988)	15
Figur 2 - Respondenters titel	23

Figur 3 - Antal kunder.....	24
Figur 4 - Omsättning	25
Figur 5 - Antal anställda	25
Figur 6 - Nätområde	26
Figur 7 - Ägarsituation.....	26
Figur 8 - Respondenters insatthet	27
Figur 9 - Nätnyttomodellen som ekonomisk regleringsmodell	28
Figur 10 - Debiteringsgrad och nätnytta	28
Figur 11 - Avkastningskrav och debiteringsgrad	29
Figur 12 - Har avkastningskravet förändrats?	30
Figur 13 - Kommer avkastningskravet förändras?.....	30
Figur 14 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni sänka avgiften?	31
Figur 15 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni effektivisera verksamheten?	31
Figur 16 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni öka kvalitén?	32
Figur 17 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni öka kostnaderna till det överliggande nätet?	32
Figur 18 - Nätavgifter och reella kostnader	33
Figur 19 - Om ni inte ämnar anpassa verksamheten, vad beror det då på?	33

Tabeller

Tabell 1 - Strukturuppgifter elnätbolag (Lantz, 2005)	21
Tabell 2 - Strukturuppgifter elnätbolag med debiteringsgrad över 1,2 2004.	24

Bilagor

Bilaga 1 - Förstudie	46
Bilaga 2 - Enkätfrågor	50

1 Inledning

Elnätbolagen har monopol i sitt nätområde. För att de inte ska debitera oskäliga nätavgifter kontrollerar Energimyndigheten elnätbolagen genom en regleringsmodell kallad nätnyttomodellen. I både Göteborgs Posten och Aftonbladet kunde man i juni i år läsa att elnätbolagen tagit för mycket betalt och att de ska betala tillbaka 152 miljoner kronor till sina kunder. Dock har ännu ingen återbetalning gjorts.

1.1 Bakgrund

Elmarknaden består av i huvudsak tre verksamhetsområden. Det är dels elproducenter, dels elhandelsbolag och dels elnätbolag. Elnätbolagen kan i sin tur delas upp i tre olika nivåer. Det finns stamnät, regionnät och lokalnät. De lokala elnäten ägs till största delen av lokala operatörer som ansvarar för distributionen av el till slutanvändarna.

Den svenska elmarknaden avreglerades 1996. Det var i själva verket produktionen och handeln med el som avreglerades och som började utsättas för fri konkurrens (Energimyndigheten, 2005; Kinnunen, 2004). Man beslutade att nätverksamheten även i fortsättningen skulle fungera som ett legalt monopol, nätbolagen fick behålla monopolet på sin lokala marknad (Svenska Kraftnät, 2005).

Det är elnätägaren som innehar ansvaret för kontroll av kundernas förbrukning och som ska hålla reda på vem kunden har elhandelsavtal med. Nätbolagen ansvarar också för att vidare distribuera denna information till Svenska Kraftnät som innehar det övergripande ansvaret av elbalansen i Sverige (Svahn, 2004).

För att elkonsumenterna inte ska missgynnas av den monopolsituation som nätbolagen innehar kontrolleras avgifterna av den svenska energimyndigheten. Energimyndigheten har som uppgift att se till att nätföretagen debiterar skäliga avgifter (Energimyndigheten, 2005). Skäligheten bedöms enligt ellagen som konstaterar att ”*nättarifferna ska vara skäliga i förhållande till den prestation nätföretaget utför åt sina kunder*” (Energimyndigheten, 2005). Den så kallade skäligheten bedöms i efterhand av Energimyndigheten och bedömningen görs sedan 2004 (på 2003 års tariffer) med hjälp av verktyget nätnyttomodellen.

Nätnyttomodellen är ett verktyg som genom att ta hänsyn till ett nätbolags totala intäkter under en viss period och ställa dem i relation till dess kostnader tar fram en debiteringsgrad. Innan nätnyttomodellen togs i bruk och man fick ett kvantifierbart verktyg gjordes ekonomiska granskningar av nätföretagen efter kundernas klagomål (Edin & Svahn, 1998).

Modellen ser förenklat ut enligt följande: debiteringsgrad = totalintäkt/standardkostnad. Standardkostnaden åläggs genom en illustrering av ett fiktivt nät. Det fiktiva nätet ger det valda nätbolaget en given standardkostnad som används som nämnare i divisionen. Kvoten av divisionen ger en debiteringsgrad, som för att den ska vara skälig, ska ligga på 1,0. Tanken är att standardkostnaden som nätbolaget åläggs ska motsvara kostnaderna som bolaget hade haft om de hade verkat på en konkurrensutsatt marknad (Lantz, 2005).

År 2004 användes modellen för första gången för att granska 2003 års tariffer. Energimyndigheten beslutade att granska 41 nätbolag ytterligare. Den 23 juni 2005 redovisade man det slutgiltiga resultatet där man menar att 17 nätbolag debiterat sina kunder för höga avgifter. Totalt 152 miljoner kronor har tagits ut i för höga avgifter och bolagen är ålagda att betala tillbaka sina kunder denna summa. Besluten har dock inte fallit i laga kraft utan är överklagade till länsrätten. I skrivande stund är det sista ordet inte sagt och inga återbetalningar har gjorts.

Bedömningen av 2004 års tariffer redovisades i oktober 2005. Energimyndigheten har tagit in uppgifter från 181 redovisningsenheter och redovisar en genomsnittlig debiteringsgrad på 1,13 och ett medianvärde på 1,15 (Energimyndigheten, 2005). Energimyndigheten avser att vidare granska de bolag som redovisat en debiteringsgrad över 1,20 vilket innebär totalt 55 av de 181 redovisningsenheterna. Detta innebär alltså en större granskning än vad som gjordes det första året modellen användes.

1.2 Förstudie

En mindre förstudie bestående av fyra telefonintervjuer med nätchefer genomfördes innan studiens problemställning fastställdes. Förstudien renderade i ett flertal intressanta aspekter som bidragit med stöd till identifierandet av problemområdet.

Intervjuerna finns bifogade som bilaga 1. Ambitionen är inte att dra några slutsatser av intervjuerna men det finns ändå poäng med att lyfta fram uttalanden från samtalen för att ge en viss förförståelse av vad införandet av modellen betytt för elnätbolagen, eller mer specifikt vad de betytt för just de här elnätbolagen. Uttalandena ska inte ses som några sanningar eller användas för att generalisera. Svaren på frågorna varierar också i sin omfattning. En del av svaren är relativt precisa medan andra innefattar information som egentligen inte är svar på själva frågan.

Av de fyra personer vi talat med säger tre att införandet av den nya regleringsmodellen inneburit mycket arbete. Någon nämner att arbetat tagit tid från andra arbetsuppgifter, samma person nämner också här att han anser modellen på sikt vara bra för branschen. En annan respondent

säger att de varit tvungna att lägga ner mycket jobb på att se över verksamheten. Den tredje respondenten som vidhöll att modellen medfört mycket arbete är i denna fråga mer öppen än övriga respondenter. Denna respondent nämner redan här att det fiktiva nät som de får av nätnyttomodellen inte stämmer överens med verkligheten utan att deras nät är 20-25 procent större. Respondentens bolag fick dåligt resultat i den senaste mätningen men han menar att de inte har någon chans att sänka sina avgifter eftersom de är satta efter deras verkliga kostnader.

Den fjärde respondenten är generellt positivt inställd till modellen. Hans bolag har efter utslaget av den första mätningen sänkt sina avgifter. Han poängterar att de inte har några vinstintressen. Han tror också att införandet av modellen kommer att innebära lägre marginaler för elnätbolagen på sikt.

På frågan om hur modellen kommer att påverka långsiktiga mål som till exempel investeringar säger den första respondenten att modellen inte kommer att påverka detta i över huvud taget: ”vi är ett litet bolag och vår debiteringsgrad är 1,04. Vi har god marginal till Energimyndighetens krav, därför behöver vi inte oroa oss.” Samma respondent säger också att de inte behövt vidta några speciella åtgärder på grund av att de har en så pass låg debiteringsgrad som de har. Nästa respondent däremot påtalar dock att de måste se över alla delar av bolaget, även investeringar. Han menar att de måste se över sina driftskostnader och se till att sänka dem. Den tredje respondenten säger att de fått revidera sina planer: ”billigare och enklare” är hans kommentar på hur deras planer påverkats. Slutligen säger den tredje respondenten att de missgynnats på grund av ett förvärv de gjorde för ett tag sedan: ”det nätet var byggt på ett optimalt sätt och vårt på ett optimalt sätt. När vi slog ihop dem så är totalen inte optimal, nätnyttomodellen räknar dock med ett totalt optimalt sätt vilket missgynnar oss.”

På den sista frågan om det är aktuellt att sänka avgifterna efter resultatet av nätnyttomodellen ges det blandade svar. Den första respondenten säger att de kommer ha samma avgifter som innan men om kraven höjs i framtiden kommer de kanske att tvingas se över sin verksamhet. Den andra svarar bestämt nej vilket även den tredje gör med motivationen att det är deras verkliga kostnader som avgör avgifterna. Den fjärde respondenten säger att de redan sänkt avgifterna och att de inte är främmande för ytterligare sänkningar.

1.3 Problemdiskussion

Det sista ordet om 2003 års tariffer är ännu inte sagt. Det går därför inte att avgöra om nätnyttomodellen har uppfyllt sitt syfte att skydda konsumenterna från oskäliga avgifter. Helt

klart är dock att nätbolagen i genomsnitt debiterat mer än vad som enligt modellen är definierat som skäligt.

Situationen med så genomgripande höga debiteringsgrader som de första två mätningarna givit är i det långa loppet ohållbar. Om modellen ska fylla någon funktion måste den anpassas eller så måste företagen anpassa sig till modellen. Själva tanken med modellen är att företagen inte ska debitera för mycket och det måste därför förutsättas att företag som får för höga debiteringsgrader ska vidta åtgärder för att anpassa sig och uppnå en lägre debiteringsgrad, annars utgör regleringsmodellen egentligen ingen funktion.

Detta betyder att företagen behöver göra något med antingen intäkterna eller standardkostnaderna, ett ytterligare alternativ är att öka kvalitén i nätet. Att ändra intäktssidan är egentligen ganska okomplicerat, det är bara att sänka avgifterna. Den andra faktorn är dock något mer komplex. Standardkostnaden är ålagd bolaget av nätnyttomodellen. Denna kostnad bygger på ett så kallat referensnät, ett fiktivt nät som inte behöver se ut som det verkliga nätet (Energimyndigheten, 2005). Referensnätet kan inte nätbolaget göra så mycket åt. Det finns dock parametrar som de kan påverka. En av de viktigare är leveranskvaliteten. Högre leveranskvalité medför en lägre debiteringsgrad.

Enligt Lantz (2005) är i princip inga nätbolag beredda att sänka sina avgifter för att sänka debiteringsgraden. Det betyder att de måste göra något annat med verksamheten för att påverka debiteringsgraden. En sådan förändring kan vara att arbeta med att förbättra leveranskvaliteten och på så sätt skapa utrymme för högre avgifter.

Införandet av nätnyttomodellen bör ha haft stor betydelse för elnätbolagens verksamhetsbedrivande. Modellen appliceras visserligen först i efterhand för att kontrollera skäligheten men om nätbolagen inte anpassat verksamheten utefter den så lämnar de resultatet mer eller mindre åt slumpen. Innebörden av modellen torde vara större för nätbolagen än bara en modell som kontrollerar prissättningen. Om deras mål är att leverera en debiteringsgrad på 1,0 så borde dess verksamhet vara anpassad efter modellen redan från grunden. Strategi och beslutsfattning borde utformas med nätnyttomodellen i baktanke.

Enligt Lantz (2005) är det dock få nätbolag som anser att införandet av nätnyttomodellen påverkat deras strategiska inriktning. Lantz visar också en splittrad bild när det gäller anpassning till modellen. Trots att det visas upp en klar bild av ointresse för att sänka avgifterna så finns det inte mycket som tyder på andra åtgärder.

Inget av de bolag som fått ett slutgiltigt återbetalningsbeslut för 2003 års tariffer har ännu gjort någon återbetalning, fallen behandlas fortfarande av länsrätten. Således skulle nätbolagen passiva förhållning kunna vara en avvaktande attityd beroende på ännu icke existerande prejudikat.

Den rådande passiviteten från nätbolagens håll, dels till att sänka avgifter trots hög debitering och dels avvaktande till andra åtgärder, skapar intresse att undersöka vad elnätbolagen tänker göra för att påverka sin debiteringsgrad och hur de tänker eller om de tänker anpassa sin verksamhet. Om modellen ska vara trovärdig och meningsfull måste något förändras.

Speciellt intressant är frågan vad de 55 elnätbolag som är under granskning ska göra, de som har en debiteringsgrad över 1,2 i 2004 års mätning. Bolagen har i dagsläget tre olika alternativ. De kan sänka sina avgifter, de kan förändra faktorer som påverkar debiteringsgraden eller de kan helt enkelt avvakta de juridiska utfallet av överklagandena från 2003 års mätning. Förutsatt att nätnyttomodellen kommer användas så som den är ämnad att göra borde det vara i bolagens intresse att i tidigt skede inleda omställningen som modellen medför. Detta för att vara väl förberedda inför fortsatt tillämpning av modellen.

1.4 Problem

Sedan nätnyttomodellen infördes har den varit omtvistad och ifrågasatt av elnätbolagen. Elnätbolagen har hitintills förhållit sig passiva till resultat av mätningarna. Det är därför av intresse att undersöka dess nuvarande funktion.

Bolagens inställning är viktig för huruvida modellen ska efterlevas och ha någon betydelse. I och med att ingen återbetalning ännu har gjorts råder det oklarheter huruvida modellen uppfyller sitt syfte i dagsläget.

Nedanstående frågeställningar ligger till grund för syfteformuleringen och undersökningen samt är de forskningsfrågor som står bakom studien.

1. Hur gör det svenska nätbolagen som har en debiteringsgrad över 1,2 för att anpassa sig till nätnyttomodellen?
2. Urskiljer sig nätbolagen som har en debiteringsgrad över 1,2 och är under granskning jämfört med övriga elnätbolag? Utmärker de bolag som är under granskning sig på något sätt genom storlek, ägandeform eller nätområde?
3. Hur är inställningen till nätnyttomodellen hos nätbolagen som har en debiteringsgrad över 1,2?
4. Uppfyller nätnyttomodellen sitt syfte i dagsläget?

1.5 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka om nätnyttomodellen uppfyller sin ämnade funktion i dagsläget. Detta ska undersökas genom att utreda om de elnätbolag som är under granskning efter den senaste mätningen med nätnyttomodellen gör något för att påverka sin debiteringsgrad och i så fall vad de gör. Det ska även undersökas om de bolag som har en debiteringsgrad över 1,20 utmärker sig på något sätt och om deras inställning till nätnyttomodellen är annorlunda än övriga elnätbolags.

1.6 Intressenter

Denna studie bedrivs inte i uppdrag åt någon instans utan genomförs oberoende. Det finns en rad tänkbara intressenter. Alla som är intresserade av regleringen av elnätmarknaden är tänkbara intressenter. Det innefattar dels elkonsumenter i allmänhet men kanske elkonsumenter som är kritiska till deras nätavgift i synnerhet. Det innefattar även energimyndigheten och elnätbolagen.

2 Metod

I detta kapitel diskuteras metoden som används i studien. Metoden beskriver hur information som ligger till grund för studien samlas in och bearbetas. Vi ämnar också diskutera det planerade tillvägagångssättet som vi ska använda för att på bästa sätt uppfylla syftet med rapporten.

2.1 Metodansats

Utredningsarbete syftar till att producera kunskap (Lundahl & Skärvad, 1999). Valet av metod ska avgöras utefter utredningsrapportens syfte och problemställning. Det finns i huvudsak två olika metodansatser till vetenskaplig forskning. Det är dels den kvantitativa metodansatsen och dels den kvalitativa. I en kvantitativ metod baserar man slutsatserna på data som kan kvantifieras medan man i en kvalitativ undersökning baserar sina slutsatser på ej kvantifierbar data såsom, attityder, värderingar och föreställningar, så kallad mjukdata (Lundahl & Skärvad, 1999).

Kvantitativa studier är enligt Björklund och Paulsson (2003) studier som omfattar information som kan mätas eller värderas numeriskt. Denna studie bygger i huvudsak på en kvantitativ metodansats, enkäten renderar kvantifierbar data. Undersökningsfrågornas utformning gör att den kvantitativa metodansatsen passar bäst i denna undersökning eftersom de syftar till en relativt stor population. Det finns dock även kvalitativa inslag. Dels i förstudien som ligger till grund för problemdiskussionen och utformandet av studien, samt dels de fria frågor som ingår i enkäten men ej är kvantifierbara.

2.2 Förstudie

Ett första steg vid framtagandet av ett problemområde kan vara att genomföra en så kallad förstudie. En förstudie kan hjälpa forskarna identifiera frågeställningen, förtydliga syftet och försäkra sig om en korrekt uppfattning av forskningsläget (Forskning.se, 2005). Johansson Lindfors (1993) ser förstudien som en explorativ studie och ett steg i modellkonstruktionen inför de två andra huvudtyperna av normalvetenskapliga studier.

En förstudie genomfördes genom telefonintervjuer med nätansvariga på fyra elnätbolag. Nätbolagen är helt slumpvalda. Telefonintervjuerna gjordes inte för att bidra till datainsamling utan som stöd för framtagandet av problemområdet. Det faktum att forskningsområdet angreps med relativt låga förkunskaper motiverar även förstudien, samtalen gav en snabb inblick i användandet av modellen och hjälpte oss med formulerandet av problemställning.

2.3 Undersökningen

Forskning initieras ofta genom identifierandet av ett konkret problem som ställer vetenskapsteoretiska funderingar åt sidan (Johansson Lindfors, 1993). Problemets karaktär avgör frågan om det empiriska undersökningsområdet ska angripas med breda studier eller fallstudier. Avgörande för valet mellan breda studier och fallstudier är i många fall forskningsproblemets grad av kontextbundenhet och avgränsbarhet.

Forskningsproblem som berättigar valet av en bred studie innehåller vanligen också en generaliserande ambition. Villkoret för att en studie ska vara generaliserbar är traditionellt sett att empiriska iakttagelser av många informationsenheter ska genomföras. Problemet måste också som regel vara möjligt att avgränsa. Det får inte heller ha större omfång än att de empiriska iakttagelserna kan koncentreras på ett fåtal typer av iakttagelser. Exempelvis så ska en enkätundersökning inte ha alltför många frågor om man vill uppnå en acceptabel svarsfrekvens. Breda studier kan sammanfattningsvis sägas handla om få iakttagelser av ett flertal informationsenheter (Johansson Lindfors, 1993).

2.3.1 Datainsamling

Det finns en rad olika metoder för datainsamling. Det viktigaste med datainsamlingen är att få relevant information. Från litteraturstudier erhålls så kallad sekundärdata. Sekundärdata innebär att uppgifterna har tagits fram i ett annat syfte än det som föreligger för den aktuella studien. Man bör därför ha i åtanke att informationen kan vara vinklad eller ofullständig. Det finns även risk för ett ofullständigt litteraturunderlag beroende på vilka rutiner som använts för utsökning (Björklund & Paulsson, 2003). Litteraturstudier ligger till grund för denna undersöknings referensram, de två kapitel som kallas teori och tidigare studier. Sekundärdata är i vissa fall från studier som undersöker områden med stora likheter till denna undersökning medan en del information kommer från undersökningsområden med färre beröringspunkter. Insamlandet av litteraturunderlag har genomgått genom att söka i företagsekonomiska databaser, dels svenska men även internationella samt i bibliotekets sökkatalog.

Medan litteraturstudier renderar sekundärdata så ger intervjuer och enkäter så kallad primärdata. Primärdata innebär data som insamlats specifikt för studien. Det kan röra sig om intervjuer eller enkäter. Förstudien i denna undersökning utgörs av en form av strukturerad intervju där frågorna är helt bestämda från början och där de tas upp i en bestämd ordning (Björklund & Paulsson, 2003).

2.3.2 Population

De elnätbolag med en debiteringsgrad som är så hög att de blivit utsatta för ytterligare granskning ämnas undersökas. Det var efter 2003 års undersökning de med en debiteringsgrad på 1,3 och efter 2004 års undersökning de med en debiteringsgrad över 1,2. 2004 års undersökning visade 55 bolag med en debiteringsgrad på över 1,2. Bolagen som är under granskning efter 2004 års undersökning utgör de bolag som ska studeras. Valet motiveras med att de bolag som är under granskning är bolag som borde ha incitament att göra något åt sin debiteringsgrad. Bolagen måste göra något åt sin debiteringsgrad om modellen ska fungera som regleringsverktyg, om modellens utfall ignoreras och inte påverkar elnätbolagens verksamhetsbedrivande uppfyller den inte dess syfte.

Det finns ofta tidsmässiga, ekonomiska och praktiska skäl till att begränsa omfattningen av en undersökning och tvingas att göra ett urval istället för att samla in information om hela populationen (Halvorsen, 1992). Alla undersökningsenheter som forskaren vill säga något om kan kallas en teoretisk population. För att slippa undersöka alla kan man ta stickprov. Undersökningen av de 55 bolag som är under granskning är dock inget urval utan eftersom undersökningen inriktar sig enbart mot de bolagen så utgör de hela populationen.

Ju större andel av populationen som urvalet utgör desto större är sannolikheten för att urvalet liknar populationen när det gäller olika egenskaper (Halvorsen, 1992). Detta är dock inte någon aspekt som behöver övervägas eftersom hela populationen undersöks. Det som istället blir avgörande för uppsatsens trovärdighet är svarsprocenten. För god indifferens krävs hög svarsfrekvens (Holme & Solvang, 1991).

Svarsprocenten ger uttryck för hur lyckad datainsamlingsproceduren varit. Svarsprocenten är helt enkelt andelen personer av dem som erhållit enkäten som har besvarat den. Det finns en effekt av de uteblivna svaren. Effekten är beroende av hur många de uteblivna svaren är och om de systematiskt avviker från urvalet (Halvorsen, 1992). Det gäller att formulera undersökningen så att det blir minsta möjliga bortfall eftersom man aldrig kan avgöra om de som inte svarar skiljer sig systematiskt från dem som inte svarar.

Det finns många åsikter om vad som är en bra svarsfrekvens med det finns ingen vedertagen sanning. Även om det finns mer eller mindre accepterade normer för hur hög svarsfrekvensen ska vara, en del nämner 75 procent (Fowler, 1984, i Halvorsen, 1992) medan en del uppger 60 procent (Galtung, 1967, i Halvorsen, 1992).

Målet i denna studie har varit att erhålla en så stor svarsfrekvens som möjligt med utgångspunkt i tillgängliga resurser i form av framförallt tid. Enkäten konstruerades i ett verktyg som gör det möjligt att skicka ut den elektroniskt. Rent konkret skickades ett e-mail till alla elnätsansvariga på de berörda bolagen. Detta kan innebära en person som i de flesta fall innehar titeln nätchef eller VD. E-mailadressen till dessa personer erhöles genom två arbetssteg. Första steget var att skicka ut e-mail till alla berörda bolags så kallade "info adresser". De företag som inte besvarade detta mail och meddelade vem som var elnätsansvarig och personens e-mailadress kontaktades via telefonsamtal.

När e-mailadresser till samtliga nätansvariga erhöles skickades det första e-målet ut. Målet innehöll en kort introduktion till studien och en förfrågan om att genomföra en enkät. Målet innehöll också en länk som dirigerade respondenten direkt till undersökningen.

Efter att enkäten varit öppen för svar i en vecka hade 45 procent av respondenterna svarat. Tre ytterligare påminnelser skickades under de tre veckor som enkäten var åtkomlig på Internet. Slutligen följdes påminnelserna upp av ett sista telefonsamtal till de respondenter som inte hade svarat. Inte alla respondenter gick dock att få tag på via telefon. Efter telefonsamtalet hölls enkäten öppen i ytterligare tre dagar innan den stängdes. Denna procedur genomfördes för att erhålla så hög svarsfrekvens som möjligt.

Svarsfrekvensen blev slutligen 70 procent efter ovanstående tillvägagångssätt. Det måste dock poängteras att antalet respondenter sjönk under de 55 som är antalet redovisningsenheter under granskning. Ett antal bolag har gemensamma ägare och har därmed också gemensamma VD eller nätchefer. Det skickades i dessa fall endast enkäter till de ansvariga som vi fick besked om. Det slutliga antalet enkäter som skickades var 48.

2.3.3 Enkäten

Enkäter består av på förhand bestämda och standardiserade frågor och svarsalternativ. Svarsalternativen kan vara formulerade som ja/nej frågor eller graderade på en skala. Det finns även möjligheten att formulera frågor med helt öppna och beskrivande svar (Björklund & Paulsson, 2003). Enkäten som ligger till grund för insamlingen av primärdata i denna undersökning är just formulerade på sättet som är beskrivet ovan (enkätfrågorna finns som bilaga 2). Ett flertal frågor är dessutom en kombination av flerval eller ja/nej alternativ med möjlighet till att uttrycka övriga kommentarer. Möjligheten till övriga kommentarer medför ett kvalitativt inslag i undersökningen och motiveras av möjligheten att erhålla information som är svår att komma ut genom konkreta frågor. Det finns också en viss förhoppning om att vissa frågor

fungerar som utlösare för respondenter till att dela med sig av information som är av värde men som inte finns formulerat som frågor. Antalet frågor hölls nere i syftet att öka svarsfrekvensen.

Enkäten består av tre grupper av frågor. Den första gruppen är så kallade strukturfrågor, den andra delen behandlar åsikter om nätnyttomodellen medan den sista mer specifikt behandlar den ålagda debiteringsgraden samt agerandet. Frågorna, enkäten, som ligger till grund för undersökningen finns som bilaga 2.

Den första delen av undersökningen, fråga 1 till 7 är så kallade strukturfrågor. Frågorna är delvis framtagna med utgångspunkt från Lantz (2005) studier om nätnyttomodellen, detta för att kunna göra tillförlitliga jämförelser mellan resultaten. Syftet med frågorna är att ge svar på undersökningsfråga nr 2. Genom att filtrera svaren utifrån strukturfrågorna ges möjligheten att finna samband mellan hur respondenter har svarat på strukturfrågor och övriga frågor.

Den andra delen av undersökningen, fråga 8 till 10, är så kallade attitydfrågor. Även dessa är delvis framtagna med utgångspunkt från Lantz (2005). Frågorna rör huruvida respondenterna anser sig insatta i nätnyttomodellen samt deras inställning till nätnyttomodellen som regleringsmodell. Syftet med dessa frågor är att kunna ge svar på undersökningsfråga nr 3.

Återstående frågor, fråga 11 till 19, behandlar mer specifikt bolagens debiteringsgrad, deras avkastningskrav samt inställningen till förändring av verksamheten. Dessa är i undersökningen anpassade för att ge svar på undersökningsfråga nr 1. I fråga 15 frågas exempelvis efter i vilken grad bolagen kommer att justera de faktorer som påverkar deras debiteringsgrad. Vidare ämnar fråga 17 att ge svar på om bolagen tänker anpassa sin verksamhet efter nätnyttomodellen. 15 och 17 är centrala för sammanhanget då det ämnar ge svar på **om** och **hur** nätbolagen kommer att styra sin verksamhet efter nätnyttomodellen. Syftet med fråga 16 är att se om bolagen ser möjligheten att öka kvaliteten som ett alternativ till att minska debiteringsgraden. Fråga 18 är en öppen fråga för att ge respondenterna möjligheten till friare svar. Fråga 19 ska ge svar på om bolagen har en plan för hur en eventuell återbetalning ska gå till. Dessutom finns fyra frågor, fråga 11-14, om bolagets avkastning för att bland annat kunna ge svar på ägarnas reaktion i och med införandet av nätnyttomodellen.

2.4 Analys

Vid en analys måste författarna, enligt Lundahl och Skärvad (1999), göra en beskrivning av resultatet. En analys handlar i grunden om att analysera det insamlade och bearbetade materialet (Lundahl & Skärvad, 1999). Enligt Halvorsen (1992) handlar analysen av data om att kategorisera insamlad information i syfte att beskriva vad det är man hittat.

För att synliggöra samband mellan hur olika kategorier av respondenter svarade nyttjades filtrering av enkätsvaren. Filtrering innebär att svaren från en viss kategori av respondenters separeras detta möjliggör sedan jämförelser mellan olika kategorier av respondenter. Ett exempel innebar att alla respondenter i tätort jämfördes med alla respondenter på landsbygd och vid frågor med svarsalternativen ett till sex jämfördes alla respondenter i övre halvan med alla respondenter i nedre halvan.

Analysen i denna studie genomförs i ett separat kapitel genom jämförelse av insamlad data och tidigare studier. Där det finns jämförbar data från tidigare forskning jämförs den med data från denna undersökning. De delar av undersökningen som inte har undersökts tidigare analyseras genom att jämföra med teorier om och tidigare forskning inom relevant ämnesområde.

2.5 Uppsatsens trovärdighet

Enligt Björklund och Paulsson (2003) är aspekterna validitet, reliabilitet och objektivitet alltid av stor betydelse och bör uppmärksammas i forskningsrapporter i vetenskapliga sammanhang. Begreppen är mått på studiens och rapportens trovärdighet. Validitet avser i vilken utsträckning man mäter det man avser att mäta. Med reliabilitet avses frånvaron av slumpmässiga mätfel. Begreppen kan exemplifieras med pilkastning (Björklund & Paulsson, 2003). Hög reliabilitet uppnås om pilarna kommer samlat på tavlan och hög validitet om pilarna träffar mitten av tavlan. En hög reliabilitet och validitet skulle innebära att pilarna sitter tätt samlade kring piltavlans centrum.

Objektivitet avser korrekt återgivning av data, att ej medvetet utelämna viktiga uppgifter (Lundahl & Skärvad, 1999). Genom att klargöra och underbygga de val som görs i studien ger man läsaren möjlighet att ta ställning till metoden och man ökar studiens objektivitet.

Man bör alltid sträva efter så hög trovärdighet som möjligt vid bedrivande av vetenskapliga undersökningar, strävan ska dock alltid ställas mot tillgången till resurser (Björklund & Paulsson, 2003).

Strävan har varit att genomföra studien på ett trovärdigt sätt genom att genomföra den på ett sätt som är möjligt att kontrollera och genomlysas. Validiteten och reliabiliteten bör vara god då frågorna i undersökningen arbetats fram parallellt och gemensamt med problemet. Det kan dock finnas frågetecken i fall respondenterna förstår frågan, om de uppfattat den så som den är tänkt att uppfattas. I och med formatet som denna undersökning hade, webenkät, så gavs ingen möjlighet till hjälp vid ifyllandet av enkäten. Det fanns dock kontaktuppgifter medskickade så att respondenter skulle kunna kontakta författarna om så behövdes.

Objektiviteten kan i vissa fall vara färgad av författarnas uppfattningar som erhållits vid studerande av tidigare studier. Det har dock även förekommit kontakt med energimyndigheten som på flera sätt tagit en ståndpunkt något emot tidigare studier så input har inte kommit enbart från ett håll. Författarna har hela tiden försökt ha ett kritisk förhållningssätt och inte tagit uppfattningar presenterade i tidigare studier för givet. Därmed bör det finnas en grund för god objektivitet.

3 Referensram

Referensramen i denna studie har delats upp i två delar. Den första delen, detta kapitel, är teori som är viktig för ämnesområdet som studeras men som inte appliceras på data från undersökningen. Kapitlet används alltså inte explicit i analysen av undersökningens resultat men behövs för att förstå bakgrunden till ämnet.

3.1 Monopol

En tillverkare på en konkurrensutsatt marknad kan kallas för en *price-taker*, han kan inte påverka eller influera marknadspriset (Wernérus, 1996). Tillverkaren på en konkurrensutsatt marknad maximerar vinsten genom att producera där priset tangerar hans kortsiktiga marginalkostnad. En monopolist kan kallas för en *price-maker*. Förändringar i produktionen (output) påverkar direkt priset. Monopolistens vinstmaximering formuleras enligt:

$$\text{Max } \{ p(q)q - c(q) \}$$

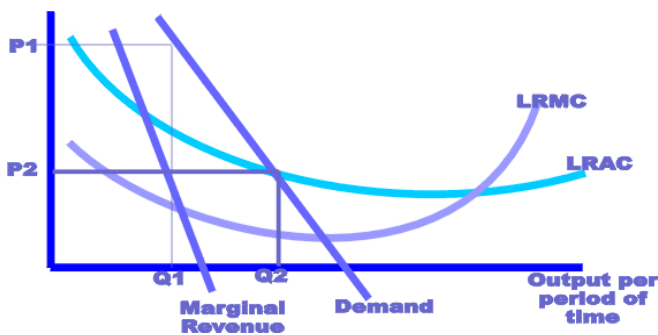
Där p = priset, q = förändringar i output och $c(q)$ är producentens kostnadsfunktion, definierad som den minimala kostnaden för att producera q .

Ett monopol är ineffektivt eftersom monopolisten inte producerar där priset är lika med marginalkostnaden. Wernérus (1996) menar att ineffektiviteten hos en monopolist beror på att monopolistens output är lägre än outputen från en producent på en konkurrensutsatt marknad, för lite output produceras i jämförelse med användandet av resurser.

Teknologins kostnadsstruktur och storleken på marknaden avgör om industrin blir konkurrensutsatt eller monopolistisk (Wernérus, 1996). När den minimala effektivitetsskalan (minimum efficient scale) är liten, relativt till marknaden efterfrågan finns det plats för många producenter och hög sannolikhet för konkurrens. När däremot den minimala effektivitetsskalan är stor i förhållande till marknaden efterfrågan finns det endast plats för en vinstgivande producent vilket resulterar i ett monopol (Wernérus, 1996). När den minimala effektivitetsskalan är större än marknaden efterfrågan uppstår ett naturligt monopol (Filippini, 1998), vilket illustreras i figur 1.

Om ett företag som innehar naturligt monopol får sätta sina priser fritt utan reglering kommer de producera ungefär Q_1 enheter och debitera P_1 priser. Pris och kvantitet vid Q_1 , P_1 är suboptimalt (Filippini, 1998) eftersom det levererar mindre enheter än marknaden efterfrågar. Suboptimeringen medför i många fall att styrande reglerar monopolistens prissättning genom att

vanligtvis försöka prissätta till P_2 . Priset P_2 motsvarar den största kvantiteten som marknaden efterfrågar och som kan produceras lönsamt.

Figur 1 - Natural Monopoly (Filippini, 1988)

En monopolist som erhållit sin position som monopolist genom ett naturligt monopol kan missbruka sin marknadsposition och utnyttja det faktum att marknaden inte har några alternativ till monopolisten (Watersson, 1988). Mer specifikt utnyttjande av monopolsituationen för elnätbolag kan vara när ett nätbolag utgör moderbolaget i en energikoncern. Nätbolaget kan då, helt lagligt, ge koncernbidrag till det i koncernen ingående elhandelsbolaget och på så sätt stödja ett bolag inom koncernen som är utsatt för konkurrens (Bergmash & Strid, 2004). Denna problematik är ett incitament till reglering av marknaden.

3.2 Reglering

På grund av elektricitets speciella fysiska förhållanden måste den konsumeras samtidigt som den produceras. Möjligheterna att lagerhålla elektrisk energi är begränsade och dyra (Perner & Riechmann, 1997 i, Kinnunen 2004). Implikationer av detta är att den konkurrensutsatta försäljningen av el är beroende av distributionen av el, som inte är utsatt för konkurrens. Eldistributionen kan sägas utgöra en så kallad monopolistisk flaskhals (Knieps, 2001 i, Kinnunen, 2004) och den behöver, för att bolagen inte ska kunna missbruka sin marknadskraft vara reglerad. För att konkurrensen ska fungera i den avreglerade delen av marknaden, i detta fall handeln med el, krävs att regleringen av den så kallade monopolistiska flaskhalsen fungerar (Kinnunen, 2004).

Syftet med reglering är vanligtvis att skydda någon grupp från att bli utnyttjad. Regleraren kan ses som ett substitut för marknadskrafter genom att skapa förutsättningar som påminner om en marknad med konkurrens.

De vanligaste typerna av regleringar är kostnadsreglering och pristaksreglering. Av dessa två har kostnadsregleringen varit den vanligaste typen av reglering internationellt (Edin & Svahn, 1998). Kostnadsreglering innebär att nätbolaget tvingas sänka sina intäkter om de har för höga

kostnader. Oftast är myndighetsregleringen inriktad på kapitalkostnaderna, dels för att de utgör en stor kostnads post och dels för att det utgör ett stort incitament för företagets ledning att öka företagets aktieutdelning (Edin & Svahn, 1998). Vid pristaksreglering utgår myndigheten istället från ett pristak som bolagen inte får passera. Nätbolagen kan behålla vinsten så länge de inte överstiger det utsatta pristaket. Fördelen med pristaksregleringen är att det uppmuntrar rationaliseringar men svårigheten är att sätta ett pristak som är rättvist.

En tredje regleringsmodell är skapa ett så kallat modellföretag där modellföretaget karaktäriseras av antalet kunder, ledningslängd, nätstationer osv. Med en genomsnittskostnad per kund inom ett visst område kan sedan kostnaden för modellföretaget räknas ut. Man kan på detta sätt få en mer rättvis reglering där jämförelsen inte längre är lämnad åt slumpen (Edin & Svahn, 1998).

3.3 Nätnyttomodellen

Nätnyttomodellen, även kallad nätnyttomodellen, har sedan 1998 arbetats fram av Energimyndigheten i samråd med nätbolagen, elkunderna och till viss del den akademiska världen. Målet med nätnyttomodellen är att kunna jämföra lokalnätтарifferna i Sverige på ett effektivt och rättvisande sätt (Energimyndigheten, 2004).

Uträkningen av nätnyttan består huvudsakligen av fyra olika delar; nätbolagens samlade inkomster, standardkostnaderna, kostnaderna för överliggande nät och kvalitetsavdrag. Nätnyttan presenteras som en debiteringsgrad och räknas ut enligt nedan. En debiteringsgrad på 1,0 innebär att nätbolagets inkomster motsvarar dess prestationer gentemot kunderna (Energimyndigheten, 2004).

Debiteringsgrad = (Nätbolagets samlade inkomster)/(Standardkostnader + Kostnad för överliggande nät – kvalitetsavdrag)

Nätbolagets samlade inkomster

Nätbolagets kostnader kan delas upp i engångsintäkter, fasta intäkter och rörliga intäkter. Engångsintäkterna uppstår vid anslutning av nya kunder till elnätet. Det fasta intäkterna erhålls av kunder som fast kostnad för anslutningen till nätet och de rörliga intäkterna baseras på hur mycket effekt respektive kund har förbrukat (Energimyndigheten, 2004).

Standardkostnader

Standardkostnaderna består av fyra olika poster:

- Kapitalkostnader

- Kostnader för drift och underhåll
- Kostnader för nätförluster
- Nätadministrationskostnader

Kostnaderna för nätadministrationen beräknas utefter antalet kunder och kundtyper som finns i nätet. Kapitalkostnader, kostnader för drift och underhåll och nätadministrationskostnader beräknas efter hur nätbolagets ”referensnät” ser ut. Referensnätet kan ses som ett standardnät som baseras på kundantalet, var kunderna är placerade och deras elförbrukning. Referensnätets uppbyggnad baseras även på kundernas uppskattade betalningsvilja av kvalitet till exempel i form av extra ledningar och transformatorer som kan öka leveranssäkerheten i nätet (Energimyndigheten, 2004).

Faktura till överliggande nät

Det överliggande nätet är det nät som levererar el till de lokala nätbolagen. Det kan antingen vara stamnätet, Svenska Kraftnät, eller ett privatägt nät ägt av exempelvis Sydkraft. ”Faktura till överliggande nät” innebär helt enkelt den avgift som nätbolaget betalar för anslutningen till det överliggande regionala nätet. De elbolag som både äger elnät lokalt och regionalt kan påverka kostnaden till det överliggande nätet och på så sätt minska debiteringsgraden (Energimyndigheten, 2004). Detta beror på att det ännu inte finns någon regleringsmodell för de regionala näten.

Kvalitetsavdrag

Storleken på kvalitetsavdraget bestäms av nätbolagets avbrottsstatistik och kundernas uppskattade betalningsvilja för leveranssäkerhet. Färre avbrott medför alltså lägre kvalitetsavdrag (Energimyndigheten, 2004). I lokala fall kan detta slå hårt mot elbolagen. Stormar och snöoväder kan orsaka långa avbrott med höjd debiteringsgrad som följd. Detta skapar incitament för elbolagen att på lång sikt gräva ner ledningarna i marken för att öka leveranssäkerheten (Energimyndigheten, 2004).

4 Tidigare studier

I detta kapitel presenteras tidigare studier inom ämnesområdet. En rad ämnesområden presenteras som är av relevans för att genomföra en analys av insamlad data. Tidigare studier av elnätbolagens syn på nätnyttomodellen ger viktig data för en analys av eventuella strukturella skillnader mellan de elnätbolag som är under granskning och övriga elnätbolag. Studier av prissättning, produktivitet och effektivisering ger underlag för en diskussion och analys av respondenters uppfattning av nämnda områden.

4.1 Svenska nätpriser

Sedan avregleringen av elmarknaden i Sverige 1996 har priserna för eldistribution inte förändrats i speciellt stor omfattning (Kinnunen, 2004). Medelkostnaden har varit relativt stabil mellan 1996 och 2002. 2002 var det endast priserna för de elektricitetsintensiva industrierna som var lägre än vid avregleringen 1998. I Norge har priserna för eldistributionen ökat under denna period. I Norge genomfördes en ny reglering 2001 som snabbt medförde högre priser. Finland är det land i Norden som sänkt sina priser för eldistribution mest under denna period (Kinnunen, 2004).

Studier av elbolagens effektivitet i Sverige, Norge och Finland uppvisar att det finns stor potential för effektivitetsförbättringar. Finlands eldistributionssystem har högst effektivitet vilket kan vara ett resultat av lång tids reglering i landet. Om en maximal effektivisering genomfördes i dessa länder skulle kunderna i de tre länderna spara 1.0-1.8 miljarder euro (9-17 miljarder SEK) per år. Detta skulle även uppmuntra konkurrensen i branschen och på sikt leda till lägre elpriser. Kunderna skulle på så sätt vinna mer än bara minskade nätpriser (Kinnunen, 2004).

4.2 Produktiviteten i svenska elbolag

Produktivitet definieras som förhållandet mellan producerad vara och tillförda resurser. Detta är ett mått som är lätt att använda så länge det rör resurser som kan knytas till produkten. Effektivitet innebär företagets produktion i förhållande till en norm exempelvis ett annat företags produktivitet. Effektivitet betyder ”att göra rätt saker” och produktivitet är ”att göra saker på rätt sätt” (Heden & Ek, 2005). Det effektivitetsbegrepp som åsyftas här är företagets förmåga ”att göra saker på rätt sätt”.

I en utredning av de svenska eldistributionsbolagens kostnadseffektivitet 2003 jämfördes nätbolagens produktivitet med de bolag som hade högst produktivitet. Resultatet visar att effektiviteten i de svenska nätbolagen kan öka med 33 procent i genomsnitt på kort sikt (Heden & Ek, 2005) vilket även är i linje med Kinnunen (2004). Undersökningen är dock inte fullt jämförbar med nätnyttomodellen eftersom den inte tar hänsyn till leverans kvalitet och kvalitet på

kundservice. Detta gör att undersökning utelämnar faktorer som nätnyttomodellen nu uppmärksammar. I teorin skulle företag i denna undersökning kunna öka sin effektivitet genom att koppla bort avlägsna kunder medan nätnyttomodellen däremot tar dessa kunder i beaktande när nätnyttnen beräknas. I huvudsak pekar dock undersökningen på ett fenomen jämförbart med resultatet av nätnyttomodellen. Det finns utrymme för sänkning av avgifter, elbolagen skulle på kort sikt kunna sänka sina kostnader och på så sätt även skulle kunna sänka avgifter mot sina kunder. Heden och Ek (2005) påpekar att elnätföretagens uppgift och ansvar är att till låga kostnader överföra el med både god kvalitet och hög leveranssäkerhet.

4.3 Kan nätbolagen effektivisera?

Enligt Edin och Svahn (1998) bedrivs en stor del av nätbolagen inte på ”affärsmässiga grunder”. I dessa fall är det vanligast att kommunerna står som ägare till nätföretagen (Edin & Svahn, 1998). Flertalet bolag ägs av organisationer där abonnenterna själva äger nätbolagen, i bolagsformen ekonomisk förening. En ekonomisk förening är en företagsform där medlemmarnas ansvar begränsas till det kapital som de satsat i föreningen. Den ekonomiska föreningen har som syfte att främja dess medlemmars ekonomiska intressen. Medlemmarna ska delta i verksamheten genom egen arbetsinsats, som konsument eller förbrukare (Bolagsverket, 2005).

De kostnader som bolagen kan påverka på kort sikt är framförallt kostnader för drift och underhåll och för mätning och administration (Edin & Svahn, 1998). På 20 års sikt är det istället avskrivningar och räntor på lån som kan påverkas.

Den största delen av underhållet på näten består av personalkostnader. Ett effektivt sätt att minska underhållskostnaderna är därför att försöka minska just personalkostnaderna. Studier har visat att det finns stora möjligheter att effektivisera underhållet genom att minska på personalinsatserna i svenska nätbolag (Edin & Svahn, 1998). På bara några års underhålls- och driftseffektiviseringar går det att minska personalkostnaderna med 30 procent.

Vidare kan effektiviseringar göras genom fusioner av närliggande nätbolag. Då kan administrationskostnaderna minskas kraftigt (Edin & Svahn, 1998). Även kostnader för drift och underhåll kan minskas eftersom det relativt sett krävs mindre personal till dessa aktiviteter i ett större nätbolag. Ända upp till 50 procents besparingar på personalkostnader har förekommit vid hopslagningar av närliggande nätbolag. Andra motiv till sammanslagningar av nätbolag är att överflödiga ledningar och nätstationer kan läggas ner. Vid hopslagning mellan lokala nät och regionnät kan även högspänningsledningar läggas ner. En nackdel vid sammanslagningar på kort sikt är dock att bolagen får höga omställningskostnader, det kan däremot vara ekonomiskt

fördelaktigt i längden på grund av de minskade kostnaderna för personalen (Edin & Svahn, 1998).

Även investeringar kan påverkas, men bara på längre sikt. Elbolagen som under lång tid drivits av stat eller kommun har ofta överinvesteringar i näten (Edin & Svahn, 1998). I slutändan har det varit kunderna som fått betala överinvesteringarna oavsett om de velat betala för den eventuella extra driftsäkerheten som investeringen medförde. Studier visar att kundernas och nätbolagens syn på vad som är värt skiljer sig åt (Kylstad & Lüborg, 2005).

4.4 Nätägarnas och deras kunders åsikter om el-frågor

Nätbolagen och deras kunder har skilda uppfattningar gällande vilka attribut vid eldistribution som är av störst betydelse (Kylstad & Lyborg, 2004). I undersökningen kartlades prioriteten av fem olika attribut; aviserade avbrott, oaviserade avbrott, pris, service och el-kvalitet. Resultatet visar att kunderna, såväl elintensiva kunder som icke elintensiva kunder, ser priset som det viktigaste attributet. Nätbolagen svarade däremot att oaviserade avbrott var det viktigaste attributet och rankade priset som det näst viktigaste.

4.5 Svenska nätbolags syn på nätnyttomodellen

Det har under de senaste åren bedrivits relativt omfattande forskning på nätnyttomodellen. Framförallt har dess regleringsprincip undersökts (Lantz, 2003; Lantz 2004) samt de svenska nätbolagens syn på modellen (Lantz, 2005). Lantz (2005) visar en i många fall skeptisk syn på nätnyttomodellen från nätbolagens sida.

En stor del av kritiken som framförts mot nätnyttomodellen är att den borde baseras på kostnaderna för det verkliga nätet istället för det fiktiva nätet, det så kallade referensnätet. Energimyndighetens åsikt är dock att det blir svårt att göra en rättvis jämförelse om man utgår från det verkliga nätet. De menar att ett realistiskt stort nät, en stor nätdimensionering, inte skall behöva betalas av elkunderna. Vidare hänvisar energimyndigheten till ellagen som säger att det är de objektiva förutsättningarna som ska ligga till grund för nättariffernas skälighet. Nätets verkliga konstruktion är inte en objektiv förutsättning menar energimyndigheten (Energimyndigheten, 2003).

De flesta bolagen anser att de i liten omfattning har fått vara med och påverka utvecklingen av modellen. Majoriteten av bolagen anser att införandet av modellen kommer påverka deras operativa beteende. Vidare verkar inte bolagen tro att nätnyttomodellen kommer att stärka konsumenternas ställning gentemot nätbolagen, detta trots att ett av syftena med modellen var att

göra just detta. Enligt 85 procent av nätbolagen existerar incitament till långsiktiga investeringar endast i relativt liten omfattning under nätnyttomodellen (Lantz, 2005).

Enligt Lantz är (2005) den huvudsakliga idén med monopolreglering att monopolisten som är under reglering inte ska sätta för höga priser. De svenska elnätbolagen var reglerade även innan införandet av nätnyttomodellen. På frågan om vad nätnyttomodellen kan innebära för nätbolagens avgifter var svaret mycket tydligt. I stort sett alla nätbolagen svarar att deras avgifter inte kommer att sänkas till följd av införandet. På följdfrågan om bolagen kommer att vidta andra åtgärder än just avgiftssänkning är dock inte svaret lika tydligt. Svaret är mer splittrat, många bolag menar att de endast kommer vidta andra åtgärder i liten omfattning medan andra bolag menar att de kommer att göra det i högre grad (Lantz, 2005).

Bland kritikerna finns även de som tycker att nätnyttomodellen inte tar hänsyn till nätets geografiska placering. Det är till exempel större kostnader för nät i tätbebyggelse än för nät som ligger i glesbebyggd.

Tabellen nedan visar storleksrelaterade mått som Lantz (2005) kom fram till i sin undersökning.

	Medel	Median	Standardavvikelse
Kunder	28 317	10 000	102 856
El genom nät (GWh)	549	190	1188
Omsättning (MSEK)	98	43	377
Anställda	30	17	60

Tabell 1 - Strukturuppgifter elnätbolag (Lantz, 2005)

Lantz (2005) undersökte också vilken typ av samhällsstruktur som elnätbolagen har majoriteten av sina kunder i. 51 procent av bolagen har majoriteten av sina kunder i tätorten, 23,5 procent har majoriteten av sina kunder på landsbygden medan 25,5 procent av bolagen har lika stor fördelning av kunder i tätort som på landsbygden.

Elnätbolagen har till stor del kommunala ägare, 58 procent av bolagen ägs av kommuner. 13,5 procent av bolagen har privata ägare medan 28,5 procent har ”annan” ägarstruktur, i de flesta fall ekonomiska föreningar.

Respondenterna i Lantz undersökning (2005) anser sig vara relativt väl insatta i hur modellen fungerar. 87,5 procent av respondenterna väljer ett av de tre övre svarsalternativen. När det gäller

hur väl modellen fungerar som regleringsverktyg för nätverksamhet anser 66 procent att modellen i relativt låg grad är ett bra regleringsverktyg (Lantz, 2005).

5 Resultat/Empiri

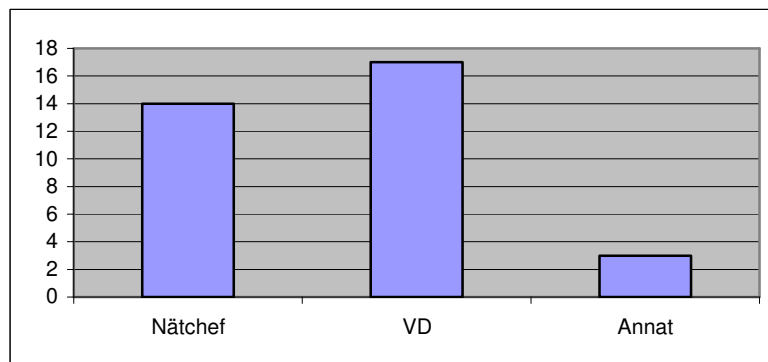
I detta kapitel presenteras resultatet av undersökningen. Data som samlats in genom enkäterna presenteras och illustreras i diagram. Strukturen på kapitlet följer enkätens struktur och svaren presenteras i den ordning som frågorna presenterats. Kapitlet består, precis som enkäten, av tre grupper av frågor. Den första delen är så kallade strukturfrågor, den andra delen behandlar åsikter om nätnyttomodellen medan den sista mer specifikt behandlar den ålagda debiteringsgraden samt agerandet. Frågorna, enkäten, som ligger till grund för undersökningen finns som bilaga 2.

5.1 Strukturfrågor

Fråga 1 till 7 i enkäten är så kallade strukturfrågor. Tanken är dels att genom att filtrera svaren utifrån strukturfrågorna så ska möjligheten att finna samband mellan hur respondenter har svarat på strukturfrågor och övriga frågor ges. Frågorna ska också ligga till grund för jämförelsen med tidigare studier.

Fråga 1 - Vad är din titel?

Den första frågan behandlar respondenternas position på bolaget. Enkäterna skickades till de på bolagen som uppgavs vara nätansvariga. Detta innebär i princip i de allra flesta fall en position som VD eller nätchef. I denna undersökning var 45 procent av respondenterna nätchefer och 54 procent VD.

Figur 2 - Respondenters titel

Det framkom ingen större genomsnittlig skillnad på hur nätchefer eller VD's svarade. I fråga 10 framkom dock en viss skillnad. VD's tenderade att vara än mer negativa till hur deras debiteringsgrad stämmer överens med deras levererade nätnytta. 75 procent av VD's valde alternativ ett medan 57 procent av nätcheferna valde det mest negativa alternativet på denna fråga.

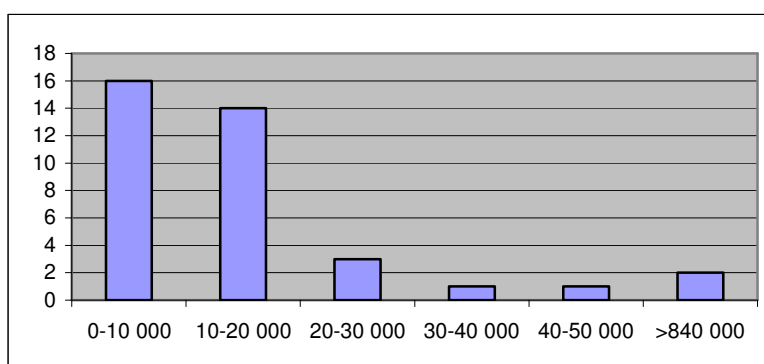
Fråga 2 - Hur många kunder har ni?

Här uppvisas en stor spridning på bolagens storlek. Den respondent som uppger minst antal kunder uppger endast 1165 kunder medan två bolag uppger 840 000 respektive 850 000 kunder, i dessa två fall rör det sig troligen om stora energikoncerner. Annars har de flesta bolagen i undersökningen mellan 10 000 och 20 000 kunder, medelvärdet är 60 207 och medianvärdet 10 500 (se figur 3 och tabell 2).

	Medel	Median	Standardavvikelse
Kunder	60 207	10500	199380
El genom nät (GWh)	1108	234	3554
Omsättning (MSEK)	282	50	925
Anställda	60	22	165

Tabell 2 - Strukturuppgifter elnätbolag med debiteringsgrad över 1,2 2004

Filtreringen av svaren baserat på bolagens storlek, i det här fallet utifrån antalet kunder visar inga stora skillnader. Respondenter från de större bolagen uppger till större grad att de är väl insatta i hur modellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell.

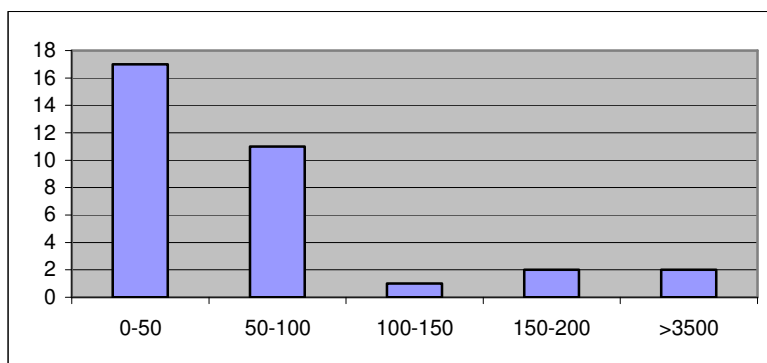
Figur 3 - Antal kunder

Fråga 3 - Hur mycket el gick igenom ert nät 2004?

De bolag med stort antal kunder är också bolag där mycket el passerar igenom nätet. Storleksmåttan antal kunder, el genom nät, omsättning och antal anställda följer varandra relativt väl. Precis som när det gäller antalet kunder är medelvärdet 1108 GWh relativt mycket större än medianvärdet 234 GWh. Standardavvikelsen är 3554 GWh (tabell 2).

Fråga 4 - Hur stor omsättning har ni?

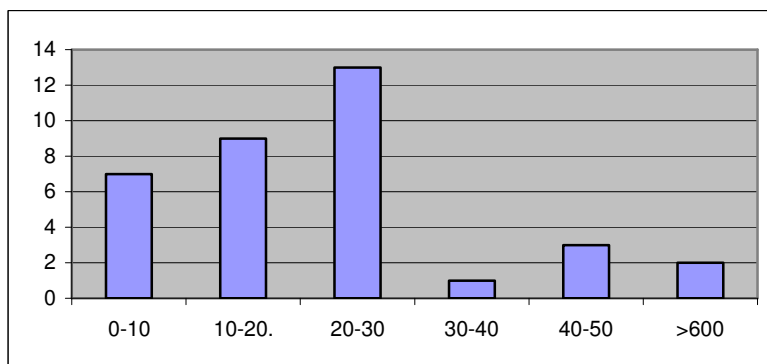
De flesta bolagen har en omsättning under 50 MSEK. Medelvärdet är 282 MSEK men medianvärdet är betydligt mycket lägre 50 MSEK. Standardavvikelsen är 925 MSEK (se figur 4 och tabell 2).

Figur 4 - Omsättning

Fråga 5 - Hur många anställda har ni?

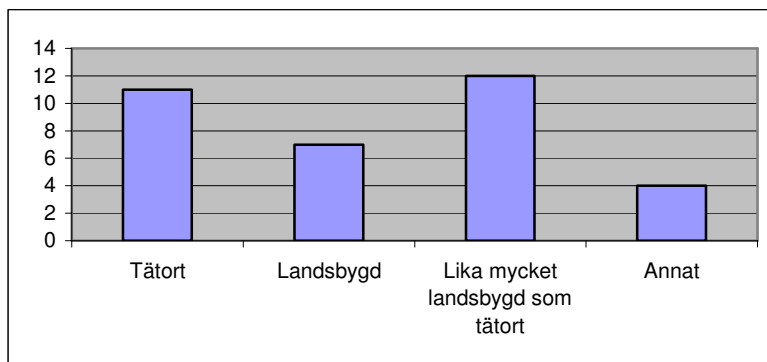
Medelvärdet för antalet anställda är 60 medan medianvärdet är 22. Standardavvikelsen är så hög som 165 (se figur 5 och tabell 2).

Figur 5 - Antal anställda

Fråga 6 - Hur ser ert nätområde ut för majoriteten av era kunder?

I fråga sex frågades respondenterna angående utseendet på deras respektive bolags nätområde. Svartalternativen var tätort, landsbygd respektive lika mycket tätort som landsbygd. Fördelningen är här relativt jämn. Det är något fler bolag som har sin verksamhet främst i tätort än de som har främst landsbygd. Många bolag har även ett nätområde bestående av både tätort samt landsbygd.

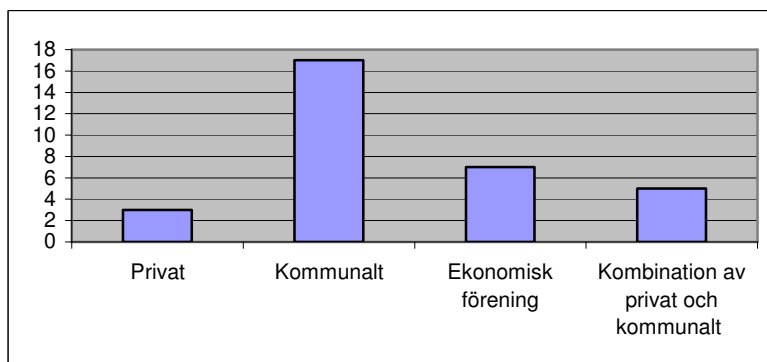
Figur 6 - Nätområde

Ett antal faktorer framkom vid filtreringen av denna fråga. När det gäller bolagen som har sitt nät i tätort är de flesta bolag kommunalt ägda och bolagen som har sitt nät på landsbygden är till stor andel ekonomiska föreningar. Det framkom även att respondenterna tillhörande bolag med nät på landsbygden till större grad ansåg sig vara väl insatta i hur modellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell.

Bland bolagen med nät på landsbygden har ingen förändrat avkastningskravet medan 18 procent av bolagen med nät i tätort uppger att de gjort det. Bolagen med nät i tätort är också mer intresserade av att effektivisera verksamheten.

Fråga 7 - Hur ser er ägarsituation ut?

Elnätbolagen har som nämnts tidigare i huvudsak tre olika sorters ägare. Det är privata och kommunala bolag samt ekonomiska föreningar. Det finns även bolag som är ägda till en andel av kommunen och en andel av privata bolag. Fördelningen bland de undersökta bolagen illustreras i figur 7.

Figur 7 - Ägarsituation

Det finns vissa skillnader i svaren från respondenter ur de olika ägarekategorierna. Bland de kommunala bolagen finns respondenter som uppger att de har förändrat sitt avkastningskrav sedan införandet av modellen, vilket inget av de bolagen med andra ägarsituationer uppger att de har. Det finns även respondenter bland de kommunala bolagen som inte ser det som helt

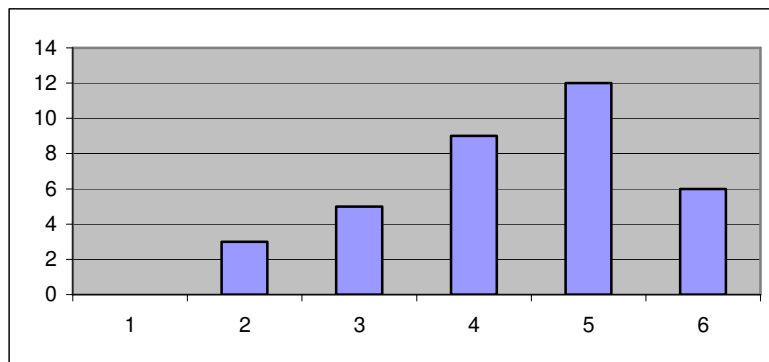
omöjligt att sänka avgifter, det är endast bland de kommunala bolagen som dessa respondenter finns. De kommunala bolagen är även mer benägna att effektivisera verksamheten samt mer benägna att öka kvaliteten.

5.2 Attitydfrågor

Fråga 8 till 10 i enkäten är så kallade attitydfrågor. Frågorna är konstruerade för att samla in data till undersökningsfråga tre som berör respondenternas inställning till nätnyttomodellen.

Fråga 8 - Hur väl insatt är du i nätnyttomodellen som ekonomisk regleringsmodell?

Respondenterna anser sig generellt vara väl insatta i hur nätnyttomodellen fungerar. 81 procent av respondenterna väljer något av de tre övre svarsalternativen, det vill säga något av dem där de anser sig vara mycket väl insatta.

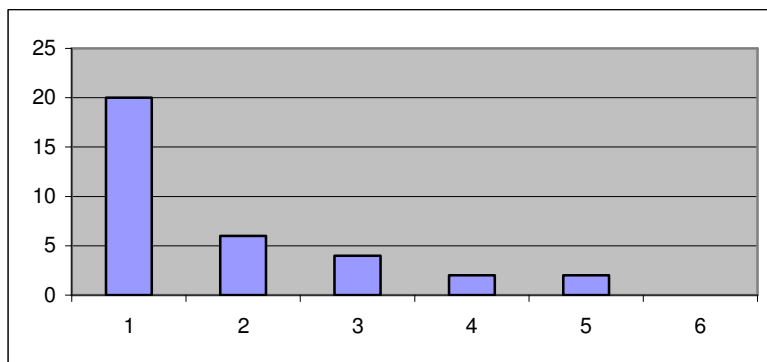

Figur 8 - Respondenters insatthet

Respondenterna insatthet, eller deras uppfattning av hur insatta de är, verkar inte påverka svar på andra frågor. En filtrering av svaren utifrån hur insatta respondenterna anser sig vara visar ingen nämnvärd skillnad på övriga frågor. Det finns till exempel inget samband mellan en respondents svar på hur insatt den är och vad den anser om hur modellen fungerar som en ekonomisk regleringsmodell.

Fråga 9 - Hur väl anser ni att nätnyttomodellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell?

I denna fråga visar respondenterna ett tydligt missnöje med hur de anser att nätnyttomodellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell. 58 procent anger svarsalternativ ett som svar, det vill säga det sämsta alternativet. 86 procent av respondenterna väljer något av de tre övre svarsalternativen.

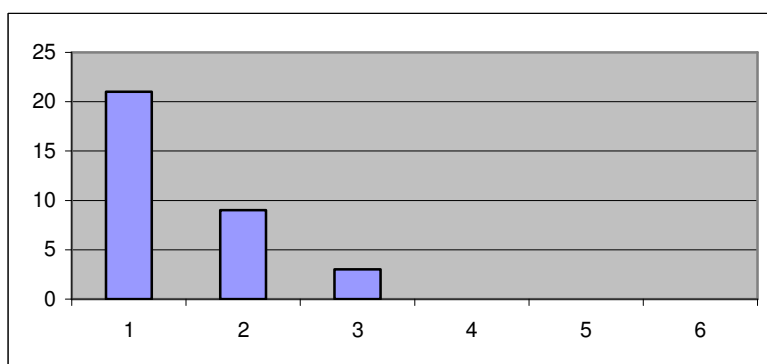

Figur 9 - Nätnyttomodellen som ekonomisk regleringsmodell

Det finns ett starkt samband mellan respondenters svar på fråga 9 och fråga 10. De respondenter som uppger att modellen fungerar dåligt tycker också till stor del att deras ålagda debiteringsgrad är orättvis.

Fråga 10 - Anser ni att den debiteringsgrad som ni fått av nätnyttomodellen stämmer överens med er levererade nätnytta?

Det rådde stor enighet bland respondenterna om huruvida den ålagda debiteringsgraden stämmer överens med levererad nätnytta. Majoriteten tyckte att nätnyttomodellen endast har en liten överensstämmelse med levererad nätnytta.

Figur 10 - Debiteringsgrad och nätnytta

De som tyckte att det fanns någon substans i debiteringsgraden (de som svarat 2-3 på fråga 10) visade sig vara mer benägna att sänka avgiften än de respondenter som inte tyckte att debiteringsgraden stämde överens med levererad nätnytta (de som svarade 1 på fråga 10).

5.3 Nätnyttomodellen och verksamheten

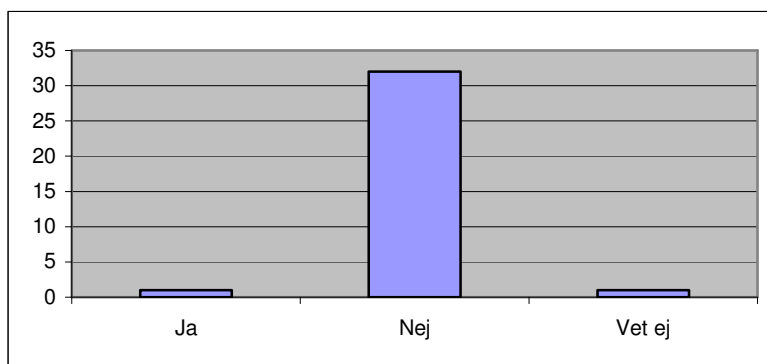
Återstående frågor, fråga 11 till 19, behandlar mer specifikt bolagens debiteringsgrad, deras avkastningskrav samt inställningen till förändring av verksamheten.

Fråga 11 - Vad har ni för avkastningskrav/mål?

Denna fråga visade sig komplicerad att svara på. Svaren varierade kraftigt i kvalitet och 25 procent av respondenterna uppgav att de inte kände till bolagets avkastningskrav. Värt att poängtera är att 18 procent av bolagen uppger att de inte har något avkastningskrav alls. Det bolag som uppgav högst avkastningskrav uppgav 9 procent. Den bristande kvalitén på svaren gör det svårt att dra några tillförlitliga samband med andra frågor. Det är omöjligt att spekulera i vad de bolag vars respondenter uppger att de inte känner till avkastningskravet har för avkastningskrav. Det är även svårt att uppskatta tillförlitligheten i svaren från respondenter som uppger att de inte har något avkastningskrav alls.

Fråga 12 - Anser ni att ni kan nå en debiteringsgrad på 1,0 och samtidigt uppnå ert avkastningskrav?

På frågan om bolagen kan uppnå en debiteringsgrad på 1,0 och samtidigt klara av sitt avkastningskrav var resultatet mycket tydligt. Endast en respondent trodde att detta var möjligt. Anmärkningsvärt är att alla respondenter valde att svara trots att ett flertal tidigare i enkäten uppgett att de inte har något avkastningskrav eller att de inte känner till bolagets avkastningskrav.

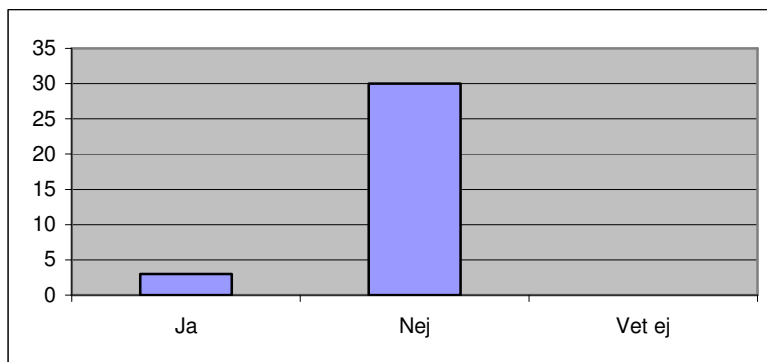

Figur 11 - Avkastningskrav och debiteringsgrad

Då endast två respondenter avviker från svaret nej, en uppger ”vet ej” och en uppger ”ja”, så finns det ingen större mening att filtrera svaren vidare.

Fråga 13 - Har avkastningskravet förändrats sedan införandet av nätnyttomodellen?

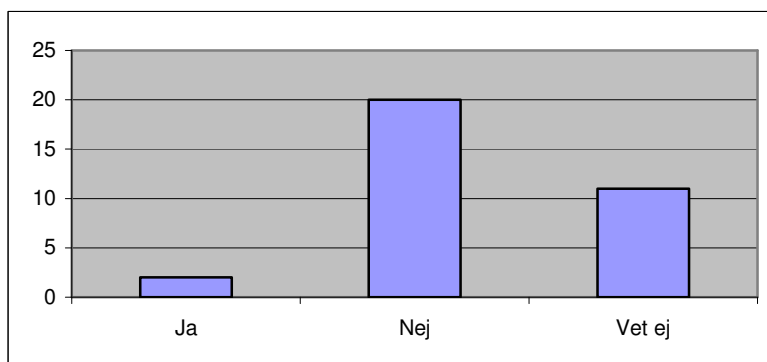
Bara tre av respondenterna uppger att avkastningskravet förändrats sedan införandet av nätnyttomodellen. Alla respondenterna hade ett säkert svar på denna fråga, ingen svarade ”vet ej”. Detta är anmärkningsvärt med tanke på att 25 procent inte kände till sina respektive bolags avkastningskrav i fråga 11.

Figur 12 - Har avkastningskravet förändrats?

Fråga 14 - Kommer avkastningskravet förändras på grund av nätnyttomodellen?

På frågan om avkastningskravet kommer att förändras på grund av införandet av nätnyttomodellen svarade de flesta att detta inte var fallet. Hela 33 procent svarade dock att de inte visste. Detta kan till exempel bero på att de inväntar kommande juridiska beslut.

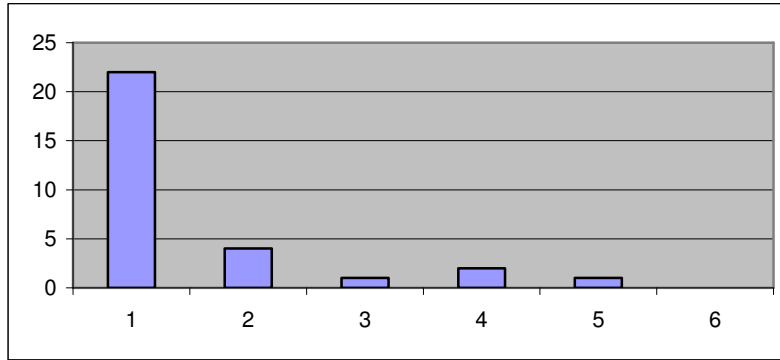

Figur 13 - Kommer avkastningskravet förändras?

Fråga 15 - Som följd av införandet av nätnyttomodellen, i vilken grad kommer ni att:

A. Sänka avgiften

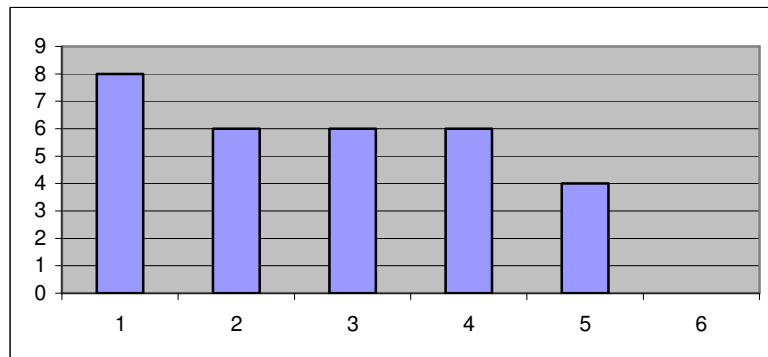
Endast ett fåtal av respondenterna svarar att de kommer att sänka sina avgifter som följd av deras höga debiteringsgrader. Som nämnts tidigare ser de kommunala bolagen ut att vara mer benägna att sänka avgifter medan övriga bolag är tydligt negativa till detta. De respondenter som inte ser det som helt omöjligt att sänka avgifter tenderar också att vara mer positivt inställda till nätnyttomodellen (fråga 8 och 9). Bland kommentarerna finns ett flertal som menar att sänkningar och effektiviseringar inte alls beror på den debiteringsgrad de fått av nätnyttomodellen utan följer bolagets strategi fritt från nätnyttomodellen.

Figur 14 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni sänka avgiften?

B. Sänka kostnaderna genom att effektivisera verksamheten

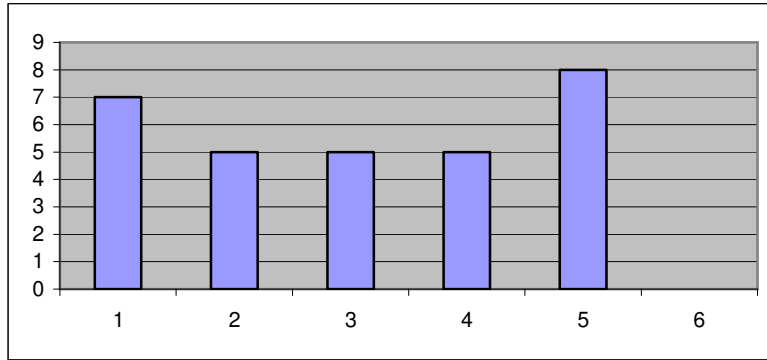
Bolagen var i regel mer positiva till att minska kostnaderna och att öka kvalitén än att sänka avgifterna. Vidare fanns det en stark korrelation mellan fråga 15 b och 15 c. Bolagen som sänker sina kostnader som följd av nätnyttomodellen var alltså även benägna att öka kvalitén och vice versa.

Figur 15 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni effektivisera verksamheten?

C. Öka kvaliteten

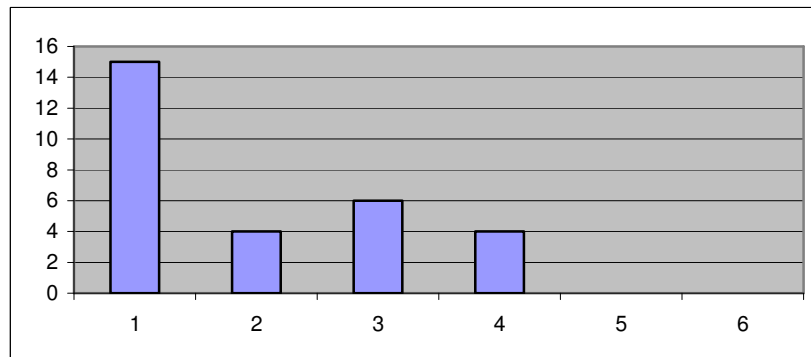
Att öka kvalitén visade sig utan tvekan vara den mest prioriterade metoden för nätbolagen att minska sin debiteringsgrad. Det var fler respondenter som valde alternativ fem (mycket) än de som valde alternativ ett (lite).

Figur 16 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni öka kvalitén?

D. Öka kostnaderna för det överliggande nätet

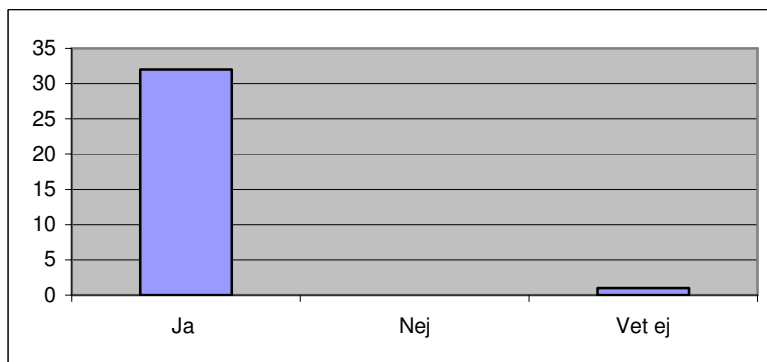
14 respondenter hävdar att de i någon grad, svarsalternativ två till sex, kommer att öka kostnaderna till det överliggande nätet som följd av införandet av nätnyttomodellen. Ungefär lika många menade att de endast i liten grad, svarsalternativ ett, kommer att öka kostnaderna till det överliggande nätet.

Figur 17 - Som följd av nätnyttomodellen, kommer ni öka kostnaderna till det överliggande nätet?

Fråga 16 - Om ni tvingas sänka nätavgifterna kommer ni då vara tvungna att sänka era reella kostnader?

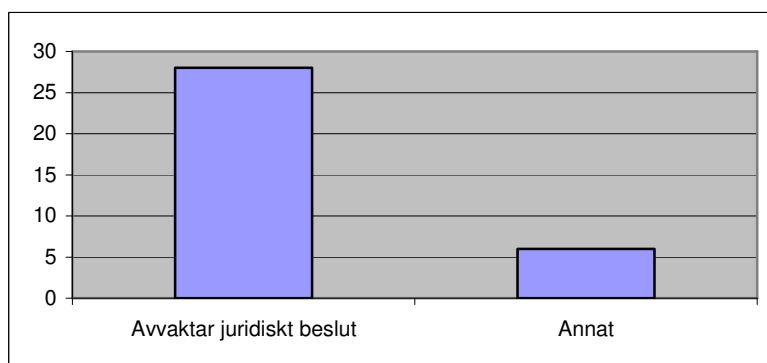
Så gott som alla respondenter svarade att de kommer att bli tvungna att sänka sina kostnader om de tvingas sänka sina tariffer. Bland kommentarerna finns flertalet som påpekar att de i så fall måste reducera personalstyrkan kraftigt med minskad service och underhåll som följd.

Figur 18 - Nätavgifter och reella kostnader

Fråga 17 - Om ni inte ämnar anpassa verksamheten efter nätnyttomodellen beror det då på att?

På frågan om vad bolagen har för anledning till att inte anpassa sin verksamhet till nätnyttomodellen svarade 82 procent att det avvaktar juridiskt beslut. Detta betyder att de flesta bolagen i nuläget inte kommer att anpassa sig efter nätnyttomodellen. Några av bolagen påpekar återigen att de förbättrar verksamheten kontinuerligt men inte på grund av nätnyttomodellen. Bland de bolag som uppger andra svar svarar ett flertal att det är omöjligt att sänka nättariffen. Någon svarar att de aktivt försöker påverka beslutsfattarna och en annan att de kommer överklaga eventuella beslut.

Figur 19 - Om ni inte ämnar anpassa verksamheten, vad beror det då på?

Fråga 18 - Hur har införandet av nätnyttomodellen påverkat er planering inför framtiden?

Respondenternas visar ingen samstämmighet i frågan om deras planering inför framtiden har påverkats på grund av införandet av nätnyttomodellen. Av 22 svarande hävdar 9 att planeringen inte har förändrats på grund av nätnyttomodellen. Bland kommentarerna finns de åtgärder som frågades efter i fråga 15, sänkta kostnader, effektivisering av verksamheten och ökat arbete med kvalitén. Enstaka bolag menar att de blivit försiktigare med framtida investeringar.

Fråga 19 - Om ni blir återbetalningsskyldiga, har ni i nuläget någon plan för hur återbetalningen ska gå till?

Denna fråga behandlar bolagens planer för eventuella återbetalningar. Relativt få, endast fem, har i nuläget någon plan för hur eventuella återbetalningar ska gå till. De respondenter som uppger att deras bolag har en plan för återbetalning har alla titeln VD.

6 Analys

Analyskapitlet består av tre huvuddelar samt en inledande diskussion. I den inledande diskussionen introduceras kort betydelsen av en regleringsmodell. De tre huvuddelarna följer sedan och rättar sig efter huvudstrukturen i resultatkapitlet. Först analyseras de så kallade strukturfrågorna. I andra delen diskuteras de i resultatkapitlet presenterade frågorna som mer specifikt behandlar nätnyttomodellen. Analysen av de första två delarna är i huvudsak en jämförelse av data från denna undersökning med data från Lantz (2005) undersökning. Slutligen, i den tredje delen behandlas nätnyttomodellen och verksamheten.

6.1 Inledande diskussion

Enligt Filippini (1998) uppstår ett naturligt monopol då den minimala effektivitetsskalan är större än efterfrågan från marknaden. Detta är anledningen till att elnätmarknaden är ett naturligt monopol. I det naturliga monopolet som elnätmarknaden utgör är de fasta kostnaderna stora i förhållande till de variabla. Det är följaktligen inte lätt att konkurrera på en sådan marknad. Att investera i ett nytt elnät för att slå sig in på elnätmarknaden är knappast något som attraherar någon investerare. Därför finns det egentligen inget hot till det naturliga monopol som elnätbolagen har på elmarknaden idag.

En monopolist som innehar sin position på grund av ett naturligt monopol kan enligt Watersson (1988) missbruka sin position och utnyttja det faktum att kunden är helt utlämnad till den enstaka marknadsaktören. Detta förespråkar någon form av reglering av en myndighet.

Kinnunen (2004) poängterar också betydelsen av att regleringen av distributionen av el fungerar eftersom det är en så kallad monopolistisk flaskhals. En icke fungerande reglering av den monopolistiska flaskhalsen kan förstöra konkurrensen på den avreglerade marknaden, det vill säga elhandelsmarknaden.

Edin och Svahn (1998) tar upp tre typer av reglering. Pristaksreglering, kostnadsreglering och en regleringsmodell där man konstruerar ett modellföretag. Nätnyttomodellen kan sägas vara en regleringsmodell av den tredje sorten.

6.2 Strukturella jämförelser

Som beskrivet i resultatkapitlet så framkom det ingen större skillnad på hur respondenter svarade beroende på deras titel. Den enda påtagliga skillnaden var att respondenter med titeln VD tenderade att vara mer negativa till hur deras debiteringsgrad stämmer överens med deras levererade nänytta, 75 procent av respondenterna med titeln VD valde det svarsalternativ som

tyder på störst skepticism jämfört med 57 procent av nätcheferna. Detta behöver dock inte betyda att VD's generellt är mer negativa utan det kan naturligtvis vara så att de representerar företag som har anledning att vara mer skeptiska till sin ålagda debiteringsgrad.

Spridningen på bolagens storlek är stor, från ett par bolag med dryga tusen kunder till två stora koncerner med över 800 000 kunder. Medianvärdet för antalet kunder var 10 500. Detta skiljer sig inte nämnvärt mycket från bolagen i Lantz studie, han redovisar ett medianvärde på 10 000 kunder. Medelvärdet i denna undersökning är dock avsevärt mycket högre, 60 207 kunder jämfört med 28 317. Lantz förklarar sitt höga medelvärde med att ett fåtal bolag har relativt sett ett mycket stort antal kunder. Den ännu större avvikelsen i denna undersökning från medianvärdet kan troligen förklaras med att de stora bolagen finns representerade i denna undersökning, utslaget blir helt enkelt större eftersom antalet observationer är färre. Standardavvikelsen är 199 380 kunder. Detta är nästan dubbelt så mycket som i Lantz undersökning.

När det gäller bolagens omsättning, antalet anställda och mängden el som går igenom nätet så följer de bolagens kundantal. Även här är genomsnittsvärdena högre än för bolagen i Lantz undersökning. Samma fenomen får genomslagskraft, de stora bolagen på den svenska elnätmarknaden finns med i undersökningen och har stort utslag på medelvärdena som är betydligt högre än medianvärdena.

Alla sorters bolag finns följaktligen representerade bland de bolag som är under granskning för att de har en debiteringsgrad över 1,2. Som nämnts ovan är de genomsnittliga storleksvärdena högre för bolagen som undersöks i denna studie. Att de genomsnittliga storleksvärdena är så pass mycket högre som de är beror som nämnt ovan på att två avvikande stora bolag finns representerade. Det ska dock poängteras att även medianvärdena är högre för bolagen i denna undersökning. Det ser alltså ut som om genomsnittsbolaget som är under granskning är något större än genomsnittsbolagen i Lantz undersökning.

Som visats i resultatkapitlet fördelar sig bolagen i undersökningen relativt jämnt när det gäller kategorisering. Respondenterna frågades vilket typ av nätområde som deras bolag i huvudsak har verksamhet i. De flesta bolagen, 40 procent, har verksamhet i en jämn fördelning mellan tätort och landsbygd. I Lantz undersökning utgör denna typ av bolag drygt 25 procent, de är alltså något överrepresenterade här. Andelen bolag med nät i huvudsak på landsbygden är i stort sett samma som i Lantz undersökning, det är följaktligen en mindre andel bolag med nät i huvudsak i tätort. Det finns alltså vissa skillnader mellan Lantz undersökning och bolagen som är under granskning. Skillnaden ligger i en förskjutning av bolag från verksamhet i tätort till verksamhet i lika mycket tätort som landsbygd. Bolag som är under granskning för att de har fått en hög

debiteringsgrad är alltså i högre grad sådana som har verksamhet i både tätort och landsbygd och till mindre andel sådana som först och främst har verksamhet i tätort, detta i jämförelse med fördelningen i Lantz undersökning.

När det gäller ägarstruktur är fördelningen mellan bolagen under granskning i stort sett den samma som fördelningen bland bolagen i Lantz undersökning. Även här utgör de kommunala bolagen den största andelen följt av ekonomiska föreningar eller kombination av privat eller kommunalt ägande. Ingen typ av ägande är överrepresenterat i jämförelse med Lantz undersökning, ägandesituationen ser följaktligen inte ut att vara något som påverkat den höga debiteringsgraden.

6.3 Attityd till nätnyttmodellen

Respondenterna frågades hur väl insatta de är i hur nätnyttmodellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell. Frågan ställdes delvis för att kunna utröna om okunskap eller bristande kompetens på företagen bidragit till den höga debiteringsgraden. Respondenterna anser sig dock vara väl insatta i hur nätnyttmodellen fungerar. Respondenterna svarar liknande respondenterna i Lantz undersökning. I Lantz undersökning ligger drygt 87 procent av respondenterna på den övre delen av skalan jämfört med dryga 81 procent i denna undersökning, vilket inte skiljer sig anmärkningsvärt mycket åt. Det framstår därför inte som om respondenternas kunskap om nätnyttmodellen har påverkat deras debiteringsgrad, åtminstone inte deras uppfattning om kunskapen. Den faktiska kunskapen är naturligtvis mer eller mindre omöjlig att uttala sig om.

Det verkar inte heller som respondenternas insatthet i modellen påverkat deras övriga svar. Vid filtrering baserad på deras insatthet framkom inga större skillnader, det vill säga, en respondent som anser sig vara väl insatt i hur modellen fungerar svarade inte i någon större utsträckning annorlunda än en respondent som inte anser sig vara särskilt väl insatt.

På frågan om hur nätnyttmodellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell är svaren otvivelaktiga. Ingen respondent uppger att de tycker att den fungerar mycket bra däremot väljer 58 procent det alternativ som visar på störst missnöje. Här skiljer sig bolagen under granskning en aning från bolagen i Lantz undersökning. Respondenterna uttrycker ett ännu tydligare missnöje med modellen än de redan relativt skeptiska respondenterna i Lantz undersökning. Detta är dock inte speciellt anmärkningsvärt. En respondent som erhållit en hög debiteringsgrad är därför troligen i grunden mer negativt inställd till modellen än den genomsnittliga respondenten i Lantz undersökning.

I den sista attitydfrågan frågades hur väl respondenterna anser att deras debiteringsgrad stämmer överens med deras levererade nätnytta. Svaren på denna fråga är kanske inte helt oväntat till stor del lite, det vill säga respondenterna tycker inte att debiteringsgraden stämmer överens med deras levererade nätnytta. Lantz hade ingen exakt motsvarande fråga i sin undersökning men han frågade dock sina respondenter om de anser att nätnyttomodellen medför en rättvis granskning. Lantz fråga kan här ses som något mer generell. Om svaren ska jämföras så är respondenterna i denna undersökning än mer negativa. Ingen väljer ett svarsalternativ på den mer positiva halvan, 91 procent väljer något av de två mest negativa svarsalternativen.

Det ser ut att finnas en korrelation mellan svaren på frågorna om hur man anser nätnyttomodellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell och hur väl man anser att debiteringsgraden stämmer överens med levererad nätnytta. De som tycker att modellen fungerar dåligt tenderar också i större utsträckning att anse att debiteringsgraden stämmer dåligt överens med levererad nätnytta.

6.4 Nätnyttomodellen och verksamheten

Återstående frågor, fråga 11 till 19, behandlar mer specifikt bolagens debiteringsgrad, deras avkastningskrav samt inställningen till förändring av verksamheten.

Det är som sagt svårt att dra konklusioner baserat på de något bristfälliga svaren som inkom på frågan angående företagets nuvarande avkastningskrav. Ett flertal respondenter svarar något otydligt. Någon svarar exempelvis att avkastningen ska vara tillräcklig för att täcka nödvändiga investeringar, en annan att avkastningskravet är normalt för ett affärsmässigt drivet företag och ytterligare någon annan att avkastningen ska vara tillräcklig för att attrahera kapital till branschen. De respondenter som delar med sig av deras bolags avkastningskrav avslöjar dock i flera fall relativt låga avkastningskrav. Detta beror sannolikt på att flertalet av elbolagen är kommunalt ägda bolag eller ekonomiska föreningar som därför möjligen inte drivs på "affärsmässiga grunder" (Edin & Svahn, 1998).

Som även nämnts i resultatkapitlet anser endast en respondent att deras bolag skulle kunna klara av att uppnå sitt avkastningskrav vid en debiteringsgrad på 1,0. En otvetydig majoritet på 93 procent menar att det inte skulle vara möjligt att klara av att uppnå avkastningskrav och samtidigt ha en debiteringsgrad på 1,0. Värt att nämna är att alla respondenter väljer att svara på frågan trots att de tidigare uppgett att de inte känner till bolagets avkastningskrav eller uppvisat svårigheter att kvantifiera det.

Att inte mer än tre bolag ändrat sitt avkastningskrav som följd av nätnyttomodellen behöver inte ses som särskilt underligt med tanke på att många av bolagen saknade avkastningskrav. Att fler bolag skulle ha ändrat sitt avkastningskrav var därför inte heller väntat.

De enda bolagen som fått sitt avkastningskrav ändrat sedan införandet av nätnyttomodellen var samtliga belägna i tätort och kommunalt ägda. Detta samband kan ses som en indikation på att kommunala bolag är mer benägna att anpassa sig efter nätnyttomodellen. Eventuellt kan detta förklaras med att kommunala bolag lättare accepterar nätnyttomodellen som regleringsmodell på grund av att deras ägare är offentlig.

De flesta respondenterna svarade att avkastningskravet inte kommer att förändras på grund av införandet av nätnyttomodellen. Endast två respondenter svarar att avkastningskravet kommer att förändras på grund av modellen. Om man också betänker respondenternas svar på fråga 12, där 93 procent svarar att det är omöjligt att uppnå debiteringsgraden 1,0 och klara av avkastningskravet, så framstår bolagen i undersökningen som tämligen förändringsovilliga.

Enligt Edin och Svahn (1998) skulle nätbolagen på kort sikt kunna sänka sina kostnader för drift och underhåll och för mätning och administration med 30 procent. Det finns inget i enkätsvaren som motsäger detta påstående med det finns heller inte mycket som stödjer det. Över hälften av nätbolagen uppger att de kommer att effektivisera verksamheten genom att skära ner på kostnaderna.

Vidare anser Edin och Svahn (1998) att nätbolagens sänkningar av kostnader även kan leda till sänkta avgifter mot sina kunder. Endast ett fåtal av respondenterna svarar dock att deras bolag kommer att sänka sina avgifter som följd av nätnyttomodellen. Istället poängterar nätbolagen att de prioriterar kvalitet framför prissänkningar, vilket inte stämmer överens med kundernas preferenser (Kylstad & Lüborg, 2005).

Huruvida nätbolagens förändringar beror på nätnyttomodellen är svårt att säga. Många menar dock att dessa effektiviseringar inte beror på införandet av nätnyttomodellen, flera respondenter menar att detta är något som de skulle ha arbetat med även om inte nätnyttomodellen hade införts och att de var en normal del av deras arbete redan innan införandet av nätnyttomodellen.

Som nämnts tidigare kan elnätbolagen minska sin debiteringsgrad genom att höja kostnaden till det överliggande nätet. Förutsättningarna för att göra detta utan att förlora pengar på den höjda kostnaden är dock få bolag förunnad. Det krävs att bolaget ingår i en koncern som också innehar regionala nät. Att 14 respondenter svarat att de kommer att öka kostnaden till det överliggande

nätet är därmed märkligt, denna åtgärd torde inte vara möjlig för mer än ett par av dessa bolag. Det ser därmed ut som om respondenterna har missuppfattat frågan.

Kommunala bolag ser ut att vara mer benägna att vilja effektivisera sin verksamhet till följd av nätnyttomodellen. De var mer villiga att sänka avgifterna, öka kvalitén och att effektivisera verksamheten än övriga bolag.

På frågan om nätbolagens kostnadssänkningar har många respondenter i fritext svarat att dessa kan komma att ske i form av personalneddragningar. Ett effektivt sätt att minska underhållskostnaderna är nämligen att minska personal styrkan (Edin & Svahn, 1998). Studier har visat att det finns stora möjligheter att effektivisera underhållet just genom att minska på personalinsatserna i svenska nätbolag med 30 procent på bara några år (Edin & Svahn, 1998).

Ett uppseendeväckande resultat från undersökningen var att 82 procent av respondenterna i nuläget inte ämnar anpassa sin verksamhet efter nätnyttomodellen för att de avvaktar juridiskt beslut. Det är ett starkt argument för att nätnyttomodellen i nuläget inte fyller sitt syfte. För att nätbolagen ska anpassa sig efter nätnyttomodellen krävs uppenbarligen ett fällande prejudikat.

Frågan om nätnyttomodellen har påverkat bolagens planering inför framtiden var en öppen fråga för att ge respondenterna möjlighet att komma med övriga synpunkter. Respondenterna var klivna i denna fråga, ungefär hälften svarade nej och hälften svarade ja. Av svaren att döma ser inte nätnyttomodellen ut att ha påverkat nätbolagens planering nämnvärt. Det är endast någon enstaka respondent som uttrycker stort förändring bland annat genom försiktigare investeringar vilket på lång sikt kan förändra effektiviteten hos nätbolaget (Edin & Svahn, 1998).

Att endast fem av respondenterna har en plan för eventuella återbetalningar behöver inte ses om speciellt anmärkningsvärt. De respondenter som uppger att deras bolag har en plan för återbetalning har alla titeln VD. En naturlig reflektion är naturligtvis om resultatet hade varit annorlunda om frågan bara ställts till respondenter med titeln VD på respektive bolag, respondenter med titeln nätchef kan misstänkas vara mindre insatta i dylika beslut. Bland kommentarerna finns exempelvis ett bolag som framhäver problemet med att hitta kunderna som flyttat.

7 Slutsats

I detta kapitel används resultatet av analysen till att svara på de frågor som ställts i inledningskapitlet, svaren på frågorna är slutsatsen av studien.

1. Hur gör det svenska nätbolagen som har en debiteringsgrad över 1,2 för att anpassa sig till nätnyttomodellen?

De svenska elnätbolagen som är under granskning på grund av en debiteringsgrad över 1,2 har i dagsläget en avvaktande attityd till nätnyttomodellen. De arbetar inte aktivt med att anpassa sig till modellen eller att försöka sänka sin debiteringsgrad. Hela 93 procent av bolagen uppger att det vore omöjligt för dem att klara av en debiteringsgrad på 1,0 och samtidigt uppnå sitt avkastningskrav. Endast ett fåtal bolag uppger att det kan vara aktuellt att sänka avgifterna för att påverka debiteringsgraden, dock har fler bolag en mer positiv inställning till att öka kvalitén i syfte att påverka debiteringsgraden. Av de fåtal bolag som uppvisar tendens till att anpassa sig är de flesta kommunala.

2. Urskiljer sig nätbolagen som har en debiteringsgrad över 1,2 och är under granskning jämfört med övriga elnätbolag? Utmärker de bolag som är under granskning sig på något sätt genom storlek, ägandeform eller nätområde?

Det ser inte ut att finnas några större strukturella skillnader mellan bolagen i undersökningen och bolagen i Lantz undersökning. Genomsnittsbolaget i undersökningen är visserligen större men detta beror främst på förekomsten av två avvikande stora bolag.

3. Hur är inställningen till nätnyttomodellen hos nätbolagen som har en debiteringsgrad över 1,2?

Elnätbolagen med en debiteringsgrad över 1,2 är tydligt negativt inställda till nätnyttomodellen som regleringsmodell. Bolagen uppvisar en mer påtaglig skepticism än bolagen i Lantz undersökning. De som tycker att deras debiteringsgrad stämmer dåligt överens med levererad nätnytta tenderar också till större del anse att modellen fungerar dåligt som ekonomisk regleringsmodell.

4. Uppfyller nätnyttomodellen sitt syfte i dagsläget?

Nätnyttomodellen uppfyller i dagsläget inte sitt syfte som regleringsmodell. Syftet med nätnyttomodellen är en rättvis reglering av nätföretagen så att de debiterar skäliga nätavgifter. För det första måste således granskningen vara rättvis, därefter skall den tillämpas i praktiken.

Nätnyttomodellen uppfyller följaktligen inte sitt syfte i dagsläget eftersom den inte haft någon substantiell effekt, inga återbetalningar har gjorts och bolagen under granskning varken har eller ämnar anpassa sig efter modellen.

8 Referenser

- Bergmash, M. & Strid, M. (2004). *Energijjänster på en avreglerad marknad – för en effektivare energianvändning?*. Kungälv: BAS
- Björklund, M. & Paulsson, U. (2003). *Seminarieboken – att skriva, presentera och opponera*. Lund: Studentlitteratur
- Bolagsverket (2005). *Ekonomiska föreningar, bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar*. Hämtad 2005-11-15 från <http://www.bolagsverket.se/dokument/pdf/infomtrl/14.pdf>
- Edin, K., A. & Svahn, H. (1998). *Reglering av tariffer för elnät: sporre eller hinder för rationaliseringar*. Stockholm: Tentum
- Ek, G. & Heden, H. (2005). *Elnätföretagens kostnadseffektivitet och produktivitetsutveckling*. Hämtad 2005-11-25 från [http://www.stem.se/WEB/STEMFe01e.nsf/V_Media00/C12570D10037720FC1257035002BA3BA/\\$file/Nätföretagens%20kostnadseffektivitet%20och%20produktivitetsutveckling%20-%202003.pdf](http://www.stem.se/WEB/STEMFe01e.nsf/V_Media00/C12570D10037720FC1257035002BA3BA/$file/Nätföretagens%20kostnadseffektivitet%20och%20produktivitetsutveckling%20-%202003.pdf)
- Energimyndigheten. (2005). *Nätnyttomodellen – ett effektivt verktyg för skäliga tariffer*. Hämtad 2005-10-01 från http://www.stem.se/WEB/STEMEx01Swe.nsf/F_PreGen01?ReadForm&MenuSelect=208715FCDC419684C1256F8D003EC71C&WT=Energimarknader.N%C3%A4tnyttomodellen
- Energimyndigheten. (2005). *Bakgrund och historik*. Hämtad 2005-10-01 från http://www.stem.se/WEB/STEMEx01Swe.nsf/F_PreGen01?ReadForm&MenuSelect=9E48C36EC3E7A405C1256F8D004990AF&WT=Energimarknader.Nätnyttomodellen.Bakgrund%20och#%20historik
- Falck, J. (2005 23 juni). Tvingas betala tillbaka 152 miljoner. *Göteborgs Posten*. Hämtad 2005-10-15 från <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=361&a=221652>
- Filippini, M. (1998). Are Municipal Electricity Distribution Utilities Natural Monopolies?, *Annals of Public and Cooperative Economics* 69 (2)
- Forskning.se. (2005). *Vad är FoU?*. Hämtad 2005-11-15 från http://www.forskning.se/servlet/GetDoc?meta_id=1040#3

- Gunér, F. (2005 23 juni). Elnätsföretag ska betala tillbaka 152 miljoner. *Aftonbladet*. Hämtad 2005-10-02 från <http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/utskrift/0,3258,664182,00.html>
- Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1991). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Johansson Lindfors, M-B. (1993). *Att utveckla kunskap – Om metodologiska och andra vägval vid samhällsvetenskaplig kunskapsbildning*. Lund: Studentlitteratur
- Kinnunen, K (2003). Pricing of electricity distribution: an empirical efficiency study in Finland, Norway and Sweden. *Utilities Policy*. 13, 15-25.
- Kraftaffärer. (2005). *Lista över debiteringsgrader*. Hämtad 2005-10-15 från <http://www.kraftaffarer.se/debitering>
- Kylstad, F. & Lüborg. (2005). *Nätägarna och deras kunders åsikter om elfrågor*. Magister uppsats, Företagsekonomiska institutionen., HGU, Göteborg
- Lantz, B. (2005). *Svenska nätbolags syn på nätnyttomodellen 2005*. FE Rapport 2005-410, Företagsekonomiska institutionen., HGU, Göteborg
- Lantz, B. (2003). *Nätnyttomodellens regleringsprincip – en kritisk analys med fokus på samhällsekonomisk effektivitet på kort och lång sikt*. FE Rapport 2003-398, Företagsekonomiska institutionen., HGU, Göteborg
- Lantz, B. (2004). *Monopolreglering med nätnyttomodellens princip – modellkalibrering och incitament*. FE Rapport 2004-404, Företagsekonomiska institutionen., HGU, Göteborg
- Lindvall, J. (2001), *Från traditionell ekonomistyrning till modern verksamhetsstyrning*. Lund: Studentlitteratur
- Lundahl, U. & Skärvad, P-H. (1999). *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. (3:e uppl.). Lund: Studentlitteratur
- Svan, P. (2004). *Beslutsunderlag I Sveriges energibolag – Vad kostar energin och vem betalar för den?*. Västra Frölunda: 2004
- Svenska kraftnät. (2005). *Den svenska elmarknaden*. Hämtad 2005-11-02 från <http://www.svk.se/web/Page.aspx?id=5594>

Waterson, M. (1988). *Regulation of the Firm and Natural Monopoly*, New York: Blackwell.

Wernérus, J. (1995). *A model for studies related to deregulation of an electricity market*. Stockholm:
Kungliga tekniska högskolan

Bilaga 1 - Förstudie

Telefonintervju 1

- Titel: Nätchef
 - Namn: T
 - Företag: S
-

- Vad har införandet av nätnyttomodellen medfört för er? Finns det några generella effekter?

T: Inga effekter mer än öket engagemang och diskussion vilket i och för sig är bra för verksamheten. Det negativa är väl att det tar tid från andra arbetsuppgifter. Jag tror att det på lång sikt är bra för branschen.

- Anser ni/du modellen påverka ert bolag på ett rättvist sätt i förhållande till er storlek (är den bättre för större eller mindre bolag)

T: Vet inte, vi är ett litet bolag och vi har inte påverkats speciellt mycket.

- Hur påverkar den långsiktiga mål tex. investeringar?

T: Den påverkar oss inte alls, vi är ett litet bolag och vår debiteringsgrad är 1.04. Vi har god marginal till Energimyndighetens krav, därför behöver vi inte oroa oss.

- Har er strategi påverkats? Har ni förändrat er strategi, tex. anpassat strategidokument?

T: Nej, vi har inte behövt göra några åtgärder vare sig på lång eller kort sikt. Eftersom vi har en låg debiteringsgrad behöver vi heller inte bry oss om den nya regleringen.

- Vad fick ni för debiteringsgrad?

T: 1,04

- Hur upplever ni denna? Stämmer den överens med er upplevda nätnytta?

- Efter resultatet av nätnyttomodellen, kommer ni att ändra era avgifter?

T: Vi kommer att ha samma avgifter som innan införandet av nätnyttomodellen men om kraven höjs i framtiden kanske vi får se över vår verksamhet.

Telefonintervju 2

- Titel: Nätchef
 - Namn: M
 - Företag: S
-

- Vad har införandet av nätnyttomodellen medfört för er? Finns det några generella effekter?

M: Införandet har inneburit mycket jobb och engagemang för vår del och vi har varit tvungna att lägga mycket tid på att se över vår verksamhet.

- Anser ni/du modellen påverka ert bolag på ett rättvist sätt i förhållande till er storlek (är den bättre för större eller mindre bolag)

M: Vet ej, svårt att säga.

- Hur påverkar den långsiktiga mål tex. investeringar?

M: Absolut, vi är tvungna att titta närmare på alla delar av bolaget inkl investeringar. Måste vi anpassa oss så får vi göra det men vi se hur det utvecklar sig. Det kommer i alla fall att innebära en hel del arbete.

- Har er strategi påverkats? Har ni förändrat er strategi, tex. anpassat strategidokument?

M: Vi måste se över våra driftskostnader och se till att sänka dem. Detta har vi jobbat med ett tag och vi tror att det ska ge utdelning. Vi har redan planerat att göra investeringar tex. att gräva ner kablar men vi kommer inte att förändra dessa.

- Vad fick ni för debiteringsgrad?

M: Vi fick c:a 1,4

- Hur upplever ni denna? Stämmer den överens med er upplevda nätnytta?

- Efter resultatet av nätnyttomodellen, kommer ni att ändra era avgifter?

Nej!

Telefonintervju 3

- Titel: Nätchef
 - Namn: R
 - Företag: Ä
-

- Vad har införandet av nätnyttomodellen medfört för er? Finns det några generella effekter?

R: Införandet av nätnyttomodellen har inneburit mycket arbete! Vi anpassar näten på sikt så att de blir billigare än de fiktiva näten. Vi fick dåligt resultat bland annat pga omvärldsfaktorer (stora avbrottet i södra Sverige i september 2003). R tror i och för sig att myndigheterna ska ta hänsyn... Han menar dock att de inte kan påverka hur de får elen, det borde finnas en nätnyttomodell för dem som levererar till dom också... Ett resultat av nätnyttomodellen är sämre kvalitet till kunderna. Ej aktuellt att sänka priserna, de är satta efter våra verkliga kostnader. Det fiktiva nät vi får genom nätnyttomodellen är ej verkligt, vårt nät är 20-25% större. Ett exempel är nerläggandet av F10. Vi har fortfarande kablar etc, modellen tar dock bort F10 ur det fiktiva nätet men vi har fortfarande kostnader, hjälper ju inte att gräva upp kablarna...

- Anser ni/du modellen påverka ert bolag på ett rättvist sätt i förhållande till er storlek (är den bättre för större eller mindre bolag)

R: Större bolag har nog fått påverka lite mer. Vi har inte fått påverka så mycket. Han tror inte nätbolag generellt är särskilt nöjda, det är nog bara energimyndigheten som är...

- Hur påverkar den långsiktiga mål t ex investeringar?

R: Vi har fått revidera våra planer. Billigare och enklare.

- Har er strategi påverkats? Har ni förändrat er strategi, t ex anpassat strategidokument?

R: Se ovan.

- Vad fick ni för debiteringsgrad?

- Hur upplever ni denna? Stämmer den överens med er upplevda nätnytta?

R: 1,38 (GP). Nej, vårt verkliga nät är större.

- Efter resultatet av nätnyttomodellen, kommer ni att ändra era avgifter?

R: Nej, det är våra verkliga kostnader som avgör priset. Vi är ägda till 50% av kommunen och 50% av öresunds energi.

Telefonintervju 4

- Titel: Elnätchef
 - Namn: G
 - Företag: U
-

- Vad har införandet av nätnyttomodellen medfört för er? Finns det några generella effekter?

G: Vi har sänkt priset för att få ner debiteringsgraden. Kommunägt till 100%, vi har inga vinstintressen. Minskat underhåll hade annars gett lägre debiteringsgrad. Vi har installerat fjärravläsning vilket premieras i nätnyttomodellen. Vi får bättre debiteringsgrad av att ha lägre kostnader för avläsning (mer betalt per mätpunkt i modellen). Generellt kan sägas att modellen kommer att ge lägre marginaler på sikt.

G gillar grundtanken med modellen. Anser att de kan bli bättre.

- Anser ni/du modellen påverka ert bolag på ett rättvist sätt i förhållande till er storlek (är den bättre för större eller mindre bolag)

G: större bolag kunde nog påverka mer. Vi var representerade genom svensk energi, en plats.

- Hur påverkar den långsiktiga mål tex. investeringar?

G: nätnyttomodellen anger att man ska skriva av på 40 år. Vi har tills nu skrivit av på 25 år. Ju längre avskrivning man har desto lägre priser kan man ta.

Förvärvade ett närliggande nät för ett tag sedan. Det nätet var byggt på ett optimalt sätt och vårt på ett optimalt sätt. När vi slog ihop dem så är totalen inte optimal... nätnyttomodellen räknar dock med ett totalt sätt optimalt sätt vilket missgynnar oss.

Gudrun har påverkat oss mer än införandet av nätnyttomodellen. Fram till 2010 ska vi öka leveranssäkerheten. Reducera avbrott för att få ner debiteringsgraden.

- Har er strategi påverkats? Har ni förändrat er strategi, tex. anpassat strategidokument?
- Vad fick ni för debiteringsgrad?

- Hur upplever ni denna? Stämmer den överens med er upplevda nätnytta?

Subjektiv fråga... Vi hade 1,08 2003 och 1,07 2004. Anser att vi kan bli bättre.

- Efter resultatet av nätnyttomodellen, kommer ni att ändra era avgifter?

Har sänkt avgifter redan, är inte främmande för det.

Bilaga 2 - Enkätfrågor

Inledande frågor

1. Vad är din titel?

Nätchef

VD

2. Hur många kunder har ni?

3. Hur mycket el gick genom ert nät 2004? (GW)

4. Hur stor omsättning har ni? (Mkr)

5. Hur många anställda har ni?

6. Hur ser ert nätområde ut för majoriteten av era kunder?

Tätort

Landsbygd

Lika mycket tätort som landsbygd

7. Hur ser ägarsituationen ut?

- Privat
- Kommunalt
- Ekonomisk förening
- Kombination av privat och kommunalt ägande

8. Hur väl insatt är du i nätnyttomodellen som ekonomisk regleringsmodell? (1 = Lite, 6 = Mycket)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

9. Hur väl anser ni att nätnyttomodellen fungerar som ekonomisk regleringsmodell? (1 = Lite, 6 = Mycket)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

Ev. kommentar:

10. Anser ni den debiteringsgrad som ni fått av nätnyttomodellen stämmer överens med er levererade nätnytta? (1 = Lite, 6 = Mycket)

1

2

3

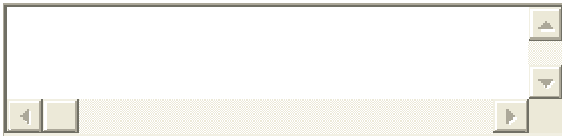
4

5

6

11. Vad har ni för avkastningskrav/mål?

Vet ej

An empty text input field with a light beige background and a thin border. It has a vertical scrollbar on the right side and horizontal scrollbars at the bottom, indicating it is a multi-line text area.

12. Anser ni att ni kan nå en debiteringsgrad på 1,0 och samtidigt uppnå ert avkastningskrav?

Ja

Nej

Vet ej

13. Har avkastningskravet förändrats sedan införandet av nätnyttomodellen?

Ja

Nej

Vet ej

Om ja, hur mycket?

14. Kommer avkastningskravet förändras på grund av nätnyttomodellen?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, hur mycket?

15. Som följd av införandet av nätnyttomodellen, i vilken grad kommer ni att: (1 = Lite, 6 = Mycket)

Sänka avgiften	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sänka kostnaderna genom att effektivisera verksamheten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Öka kvalitén	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Öka kostnaderna för det överliggande nätet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Övriga åtgärder:

16. Om ni tvingas sänka nätavgifterna (era intäkter) kommer ni då vara tvungna att sänka era reella kostnader?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, i vilken omfattning?

17. Om ni inte ämnar anpassa verksamheten efter nätnyttomodellen beror det då på att ni:

Det är möjligt att välja flera svarsalternativ:

- Avvaktar juridiskt beslut

Annat:

18. Hur har införandet av nätnyttomodellen påverkat er planering inför framtiden? (öppen fråga)

19. Om ni blir återbetalningsskyldiga, har ni i nuläget någon plan för hur återbetalningen ska gå till?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om ja, hur?

20. Vilket bolag representerar du? (Endast för kontroll av datainsamling, kommer ej att publiceras)